

3939 aa 32
Triplici nodo triplex cuneus,

S I V E

APOLOGIA PRO
IVRAMENTO FI-
DELITATIS,

Aduersus duo Breuia P. PAVLI QVINTI, &
Epistolam Cardinalis BELLARMINI, ad G.

BLACKVELLVM Archipresby-
terum nuper scri-

ptam.

Prope, Charles, Cuius V. Pope
Tunc omnes populi clamauerunt & dixerunt, Magna
est Veritas & praeualet. ESDR. III.

Authoritate Regia.

L O N D I N I

Excudebat Ioannes Norton, Serenissimæ Regiæ
Maiestatis in Latinis, Græcis, & Hebraicis
Typographus.

M. DC. VII.

12963

APOLOGIA

PRO IVRAMEN-

to Fidelitatis, &c.

QUAM horrendum, nouum, &
 ante hæc tempora inauditū pla-
 ne scelus, paucis his retroactis
 annis, inter nos in Anglia cōsta-
 tum fuerit, ad interitum & in-
 terneccionem Regis, & Reginae,
 cum vniuersa prole, ad exitium insuper omnium
 Procerum, & Regni Ordinum, cum innumeris
 aliis, cuiuscunq; conditionis, cuiuscunq; fortu-
 næ; ita vndique insonuit, ita omnibus ex ipsius ne-
 fandi sceleris infamiâ innotescit; vt labor prorsus
 esset irritus, rem alius repetere aut amplius di-
 uulgare velle; præsertim, quum vox ipsius scele-
 ris tam alte sonet, tam clare vociferetur. Etenim
 si clamantia illa peccata (de quibus fit in sacris li-
 teris mentio) hoc titulo insigniuntur, & ideo cla-
 mare dicuntur, propter infamem turpitudinis no-
 tam sibi adiunctam, seu quod viuâ & canorâ qua-
 dam voce, cælitus vindictam in auctores expo-
 scere videatur, (quæ tamen ipsa peccata & antiqua
 sunt, & nimis vlitata, cum nulla ætas, nulla Gens

a Genes. 4.

10.

APOLOGIA

PRO IVRAMEN- to Fidelitatis, &c.

QUAM horrendum, nouum, &
ante hæc tempora inauditū pla-
ne scelus, paucis his retroactis
annis, inter nos in Anglia cōfla-
tum fuerit, ad interitum & in-
terneccionem Regis, & Reginæ,
cum vniuersa prole, ad exitium insuper omnium
Procerum, & Regni Ordinum, cum innumeris
aliis, cuiuscunq; conditionis, cuiuscunq; fortu-
næ, ita vndique insonuit, ita omnibus ex ipsius ne-
fandi sceleris infamiâ innotescit; vt labor prorsus
esset irritus, rem altius repetere aut amplius di-
uulgare velle; præsertim, quum vox ipsius scele-
ris tam alte sonet, tam clare vociferetur. Etenim
si clamantia illa peccata (de quibus fit in sacris li- a Genes. 4.
teris mentio) hoc titulo insigniuntur, & ideo cla- 10.
mare dicuntur, propter infamem turpitudinis no-
tam sibi adiunctam, seu quod viuâ & canorâ qua-
dam voce, cælitus vindictam in authores expo-
scere videatur, (que tamen ipsa peccata & antiqua
sunt, & nimis vsitata, cum nulla ætas, nulla Gens

vnquam ab iis libera penitus & immunis fuerit;) si illa inquam peccata in scripturis clamare dicuntur, quid de hoc peccato existimare debemus, excogitato sine causa, vltra modum crudeli, & citra exemplum singulari? Quid exinde securum est, & quis fuerit tanti facinoris exitus, neminem opinor latere potest: Satisfactum est Iustitiæ publicæ paucorum pœna; & vltra fontes seueritas non transijt; hæcque omnia in foro peracta, tam honorifica & publica iudicij forma, quam quæ vnquam in hoc Regno visa aut spectata est.

Quamuis autem hæc sola & vnica causa ab ijs reddita est, quæ ad tale facinus eos excogitandum impelleret, nempe quod Romanæ religioni impense vellent: tamen ne vlli quidem illius Religionis æmuli eâ de causa deinceps durius vnquam habiti aut accepti fuerunt, vt ex Edicto Regio post detectam & deprehensam Coniurationem apertissime constar, tantum, tales lætæ sunt leges, ac ratio postulabat, vnde tam atrocibus in posterum sceleribus melius obueniri & occurrì posset. Inter alia, expressa erat Sacramenti quædam formula, ab omnibus Subditis suscipienda, quo palam profiterentur permanendi propositum, in fide, & obedientia erga Maiestatem suam. Non in alium finem impositum iuramentum; quam vt Rex internosceret non modo inter fideles suos Subditos, & perfidos Proditores, sed præcipue vt aliquod discrimen extaret inter illos, qui, quamuis cæteroqui Pontificiæ religioni fauerent, retinerent tamen impressa pristini offi-

IVRAMENTO FIDELITATIS.

ni officij in cordibus vestigia, & inter hos qui eodem fanatico superstitionis zelo perciti, quo nitrati pulveris Proditores erant, continere se non possent intra fines & cancellos obedientiæ, sed in animum inducerent, disparem religionis cultum; aptum & tutum esse prodicionis obrentum, & iuxta nobiscum in Religione non sentire, iustissimum esse pretextum contra Regem coniurandi. Hoc consilium Regis, hunc omnium Ordinum nisum atq; conatum ita fortunavit Deus, ut per multi omne genus subditi, tam Sacerdotes, quam Laici pontificij, hoc fidelitatis Sacramento se obstringere non dubitarent: ex quo abunde utrinq; satisfactum est, & Regi, & Subditis: Regi, quod de fidelitate subditorum certior factus sit: Subditis, quod tanto crimine, quo de laborabant, liberati essent; ita ut licet eandem viam religionis sequerentur, quam nefarij illi Proditores insecuti fuissent, tamen ab eorū pessima mente, & nefario scelere, se longissime abhorrere demonstrarent. Qua quidem re omnibus moderatis & non rigidis Pontificijs omnis erat vel dubitandi, vel desperandi ansa præcisa, & Rex specimen quoddam atque exemplar sui præbuit, se nihil in Pontificios moliri, nec meditari conscientiarum causa, nec ultra quid desiderare, quam ut de eorum fide & constantia securus fieret, quam propter conscientiam suæ Majestati præstare tenebantur.

Sed quid à Diabolo ipso suggeri, vel malitiosius poterat, vel tentari nocentius, siue ad interturbandam sedatam Regiminis rationem

siue ad inquietandam pacatam Catholicorum conditionem, quam quod accidit ex Pontificis quodam *Brensi* huc misso, hic publicato, quo contraitum est Regis mandato, & omnibus Papicollis interdictum, ne hoc Sacramento fidelitatis se astringi paterentur? Quo pacto noua sunt semina zelotypiæ sparsa inter Regem, & quotquot Pontificij sunt; quod incitati essent [quum potius deterreri debuissent] ad renitendum Regis mandato de iuramento fidelitatis suscipiendo quod eo fine constitutum erat, vt instar pignoris & authoramenti subditorum fidei erga Regem foret: Ac sic, dum isti Papæ obtemperant, & Regi Sacramentum legitime exigenti reniuntur, nimis amplam ei nimisque iustam materiam suppeditant infligendæ pœnæ extra causam conscientiae, dum in has angustias misere se compingi & contrudi sinunt, vt aut cum discrimine vitæ, & iactura fortunarum, fidelitati erga Principem renuncient, aut cum Catholicæ fidei detrimento animarum suarum salutem in periculum adducant, vt obtendit Pontifex.

Porro, quamuis dispar Religionis cultus omnem aditum mutuæ amicitiae inter Regem & Papam intercludit, nec facile patitur, vt more Principum hinc inde Nuncij commeent, qui de rebus libere referant: tamen cum nec ad arma clamatum sit, nec indictum bellum, negari non potest, quin Pontifex contra bonos mores, & consuetudinem Principum, maxime Christianorum, **vehe-**

vehementer peccarit, cum indictâ causa Regem condemnauerit: Quod quidem fecit, partim Regem persecutoribus annumerando [vt ex eo quod cohortatur Catholicos ad martyrij gloriam aspirare, non obscure innuitur] partim imperando seuerè omnibus *Anglis* qui stant à suis partibus, vt ab hoc Sacramento abstineant: quod dum detrectant, fidelitatem suam profiteri recusant.

Pontifex, si existimat se suæ Maiestatis Iudicem quod dici solet competentem, cur Regem non auditum, indictâ causa condemnat? Sin aliter se res habeat, & si nihil Papæ cum Rege sit negotii [quod est verissimum] quare se immiscet operi non suo, & falcem sic mittit suam in messem alienam, in re præsertim ciuili, & quæ eum nullatenus spectat? ac si minimi momenti res esset inter Principem & subditos iniuste interuenire.

Numquid potuit *Pius Quintus* ipse, qui nihil nisi minas spirabat, & ruinam Reginæ & eius Regno meditabatur, qui cum tantâ atrocitate sæuibat in eam & anathemate fulminabat: Num potuit is, inquam, aliquid acerbius statuere aut grauius, quam in præsentem Regem statuit hic Pontifex? Quid enim hæc duo sibi intersint, subditos à vinculo obedientiæ soluere, ac præcipere vt arma capebant, quod *Pius Quintus* fecit, & imperare ne obtemperent, ac interdicerè ne Iuramento fidelitatis se astringant.

gant, quod hodiernus fecit Pontifex; fateor non esse facile cernere.

Sed his missis, ad ipsum *Brene*, de quo est sermo, propius accedamus. In quo quidem negari non potest, quin multam insumpserit operam, eamque non necessariam, dum ad verbum integram recensuit Iurisiurandi formulam, quum idem ac perinde ei fuisset, si respicias responsum, vel minimam tituli particulam descripsisse, ut qui vna litura, & leui quadam ac vniuersa reiectiuncula integrum Iuramentum damnet. Qua quidem in re, si respicias Regem, imprudenter; si Catholicos, iniuriose se gessit Pontifex. Imprudentia est respectu Regis, quod partitum, & minutatim, Iuramentum non refutauerit, vel quod verbulum, quæ sententiola, vel quicquid id est criminis, cuius Iuramentum insimulat, nullo detexit indicio. Id vero si fecisset, fieri potuisset ut Rex pro virtute & pro paterna pietate qua est, non sineret subditos suos negotiis non necessarijs moleste vexari, sed quæ duriuscule sonare videbantur aut deleisset planè, aut benigna interpretatione molliora reddidisset. Iniustitia est, Catholicorum respectu; nam si ita visum fuisset Maiestati suæ, in Iuramento quippiam vel mutare, vel interpretari, eo labore penitus subleuari fuissent Catholici, & exonerati illico; Sin secus omnia Rex ut erant tenere velle, & nihil immutare firmiter secum statuisset, tamen hoc inde latri percipere potuissent Catholici, ut eorum renitentia, hac vmbra, hoc veluti inuolucro, posset obtegi;

IURAMENTO FIDELITATIS.

obregi; Quod non tanquam claudicantes in fide sua erga Principem à iuramento abstinerent, sed tantum ab anxietate, & à scrupulis quibusdam perplexi, quibus tenera ipsorum conscientia torqueretur, quam anxietatem & teneritudinē, Pontificia damnatio verborum quorundam in forma Iuramenti peperisset.

Nunc vero ipsum tonantem audiamus.

CATHOLICIS ANGLIS, Paulus P. P. Quintus.

DILECTI filii, Salutem & Apostolicam benedictionem. Magno animi mœrore nos semper affecerunt tribulationes & calamitates, quas pro retinendâ Catholicâ fide iugiter sustinuisistis. Sed cum intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est: Accipimus namq; compelli vos gravissimis pœnis propositis Tempia hæreticorum adire, catui eorū frequentare, concionibus illorū interesse: profecto credimus procul dubio eos qui tāta constantia atq; fortitudine atrocissimas persecutiones, infinitas propemodū miserrimas hætenus perpessi sunt, ut immaculate ambulant in lege Domini, nunquam commissuros esse ut coinquinentur communione desertorum Divina legis. Nihilominus Zelo pastoralis officii nostri impulsī, & pro Paterna sollicitudine qua de salute animarū

Primum
Brevis Pontificium datum decimo Cal. Octob. 1606.

vestrarum assidue laboramus; cogimur monere vos
etq; obtestari, ut nullo pacto ad hereticorū tēpla ac-
cedatis, aut eorū conciones audiat, vel cum ipsis in-
ritibus communicetis, ne Dei iram incurrat. Non
enim licet vobis hac facere sine detrimento Divini
cultus, ac vestre salutis. Quemadmodum etiam non
potestis absq; evidentissima gravissimaq; Divini ho-
noris iniuria obligare vos juramento, quod similiter
maximo cum cordis nostri dolore audivimus propo-
situm vobis fuisse prestandum, infra scripti tenoris,
viz.

Ego A. B. verè & syncerè agnosco, profiteor,
testificor & declaro in conscientia mea coram
Deo & mundo, quod supremus Dominus noster
Rex Iacobus, est legitimus & verus Rex huius re-
gni, & omnium aliorū Maiestatis suæ Dominio-
rum & terrarum: Et quod Papa nec per se-ipsum,
nec per vllam aliam authoritatem Ecclesiæ vel
sedis Romanę, vel per vlla media cum quibuscun-
que aliis aliquam potestatem, nec authoritatem
habeat Regem deponendi, vel aliquorum Maie-
statis suæ dominiorum vel regnorum disponen-
di, vel alicui Principi extraneo ipsum damnificare
aut terras suas inuadere authoritatem conce-
dendi, vel vllis subditorum suorum ab eorum
suæ Maiestatis obedientia & subiectione exo-
nerandi, aut vllis eorum licentiam dare arma
contra ipsum gerendi, tumultus seminandi, aut
aliquam violentiam aut damnum Maiestatis suæ
personæ, Statui, vel Regimini, vel aliquibus suis
subditis infra sua Dominia offerendi. Item, iuro
ex corde,

ex corde, quod non obstante aliqua declaratione, vel sententia Excommunicationis, aut deprivationis facta vel concessa, aut fienda vel concedenda per Papam vel successores suos, vel per quamcunque authoritatem deriuatam vel deriuari prætentam ab illo seu à sua sede contra dictum Regem, hæredes aut successores suos, vel quacunque absolutione dictorum subditorum ab eorum obedientia; fidelitatem tamen. & veram obedientiam suæ Maiestati, Hæredibus, & successoribus suis præstabo; Ipsumque & ipsos totis meis viribus contra omnes Conspirationes & attentata quæcunque, quæ contra personam illius, vel illorum, eorumque Coronam & dignitatem ratione vel calore alicuius sententiæ vel declarationis, aut alias facta fuerint, defendam: omnemque operam impendam reuelare, & manifestum facere suæ Maiestati, Hæredibus & Successoribus suis omnes proditiones, & proditorias conspirationes, quæ contra illum aut aliquos illorum ad notitiam, vel auditum meum peruenerint. Præterea iuro, quod ex corde abhorreo, deestor, & abiuro tanquam impiam & hæreticam, hanc damnabilem doctrinam & propositionem, Quod Principes per Papam excommunicati vel deprivati, possint per suos Subditos, vel aliquos alios quoscunque deponi aut occidi. Et vltcrius credo, & in conscientia mea resoluo, quod nec Papa nec alius quicumque potestatem habet me ab hoc iuramento, aut aliqua eius

parte absoluendi: quod Iuramentum agnosco re-
cta ac plena authoritate esse mihi legitime mini-
stratum, omnibusque indulgentiis ac dispensa-
tionibus in contrarium renuncio. Hęcque omnia
plane ac sincere agnosco & iuro iuxta expressa
verba per me hic prolata, & iuxta planum ac com-
munem sensum & intellectum eorundem ver-
borum, absque vlla æquiuatione, aut mentali
euatione, vel secreta reservatione quacunque.
Hancque recognitionem & agnitionem facio
cordialiter, voluntariè, & verè, in vera fide Chri-
stiani viri: Sic me Deus adiuuet.

*Qua cum ita sunt, vobis ex verbis ipsis perspicu-
um esse debet, quod huiusmodi Iuramentū, salua fide
Catholica, & salute animarum vestrarum, prestari
non potest, cum multa contineat qua fidei ac saluti
aperte aduersantur. Propterea admonemus vos, ut
ab hoc, atq; similibus iuramentis prestandis omnino
caueatis: quod quidem eo acrius exigimus a vobis,
quia experti vestra fidei cōstantiam qua tanquā au-
ram in fornace perpetua tribulationis igne probata
est, pro comperto habemus, vos alacri animo subitu-
ros esse quacunque atrociora tormenta, ac mor-
tem denique ipsam constanter appetituros, potius
quam Dei Maiestatem vlla in re lēdatis. Et fiducia
nostra cōfirmatur ex his qua quotidie nobis afferun-
tur de egregia virtute atq; fortitudine, qua nō secus
ac in Ecclesia primordiis, resplendent nouissimis hisce
temporibus in martyribus vestris. State ergo, succin-
ite lūbos vestros in virtute, & induite lorica m iusti-
tia, sumentes scutum fidei, confortamini in Domino,*

& in

Et in potentia virtutis eius, nec quicquam vos deti-
 neat. Ipse autem, qui coronaturus vos certamina ve-
 stra in caelo intuetur, bonū opus quod in vobis cepit,
 perficiet: Nostis quia discipulis suis pollicitus est, se nū-
 quam eos relicturū esse orphanos: fidelis enim est qui
 repromisit. Retinete igitur disciplinā eius, hoc est, ra-
 dicati Et fundati in charitate, quicquid agitis, quic-
 quid conamini, in simplicitate cordis Et in comitato
 spiritus sine murmuratione aut hesitatione unani-
 mes facite. Siquidem in hoc cognoscunt omnes, quia
 discipuli Christi sumus, si dilectionem ad inuicē ha-
 buerimus. Quae quidem charitas cū sit omnib. Chri-
 sti fidelibus maxime appetenda; vobis certe, dilecti fi-
 lii, prorsus necessaria est. Hae enim vestra cha-
 ritate diaboli potentia infringitur, qui nūc aduersus
 vos tantopere insurgit, cum ipsa contentionibus atq;
 dissidiis nostrorū filiorum precipue nitatur. Horta-
 mur itaq; vos per viscera Domini Iesu Christi, cuius
 charitate ē faucibus aeternae mortis crepti sumus, ut
 ante omnia, mutua inter vos charitatem habeatis.
 Prescripsi sane vobis precepta maxime vilia, de fra-
 ternae charitate vicissim exercēda, felicitis recordatio-
 nis Clemens Papa octauus suis literis in forma Bre-
 uis ad dilectum filium Magistrum Georgium Ar-
 chipresbyterū Regni Angliæ, datis die quinta mensis
 Octobris 1606. Ea igitur diligenter exequimini. Et
 ne vlla difficultate aut ambiguitate remoremini:
 Praecipimus vobis, ut illarū literarū verba ad am-
 psum seruetis, Et simpliciter, prout sonāt Et iacent, ac-
 cipiatis Et intelligatis, sublata omni facultate aliter
 illa interpretādi. Interim nos nunquam cessabimus

Deum patrem misericordiarum precari, ut afflictiones & labores vestros clementer respiciat, ac vos continua protectione custodiat atq; defendat: quos Apostolica benedictione nostra clementer impertimur. Datum Rome apud Sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, Decimo Calend. Octob. 1606. Pontificatus nostri anno secundo:

RESPONSIO AD

primum Breue Pontificium.

Hic, in initio Pontifex dolorem, & magnum animi sui mœrorem exprimit, propter tribulationes, & calamitates, quas pro retinenda fide catholica iugiter sustinet filii sui: vbi præter crimen falsi, quod in serenissimi Domini nostri Regis contumeliam tantopere redundat; dissimulare non possum, sed vt res postulat palam profiteor, & quod certo scio præ me fero, Reginam *Elizabetham* neminem ex Pontificiis [religionis causa] in iudicium vocasse; neminem ad supplicium condemnasse, antequam eorum scelera & flagitia, veluti inuita Regina pœnas quas pertulerant ei extorquerent: quod cuius æquo rerum æstimatori, & actiones ipsas cum earum circumstantiis prudenter perscrutanti, manifestum fiat: Antequam enim *Pius Quintus* Anathemate in eam intonuerat, & quasi prædæ eam exposuerat, & omnibus suis Subditis rebellandi copiam fecerat;

rat, palam est, Reginam grauiorem aliquam multam Catholicis non irrogasse; cum tunc temporis, neque seueriores leges, nec vlla capitalis poena in Pontificios esset constituta.

Ab illo tempore, quicumque animo non iniquo comparare voluerit, multa & varia eius regni inuadendi consilia, machinationes priuatas foris, rebelliones publicas intus, simul cum astutiis & insidiis, venenis, caedibus, cum omni doli & decipularum genere, & *denique quid non?* Romæ elaborata, Romæ concinnata, & has omnes, & consimiles merces *uno prognatas eodem*; Insuper his adde illecebras illas ad defectionem & lenocinia, quibus hunc populum vitiarunt perpetuo & iafestarunt, modo præmia mortalia & caduca adpromittentes, modo beatæ immortalitatis spe inescantes, denique libros, ad approbationes horum tam pie gestorum alios post alios continenter editos, & à fugitiuis ipsis conscriptos; Qui hæc omnia inquam animo non iniquo simul comparare voluerit, & ex vna parte immensas illas & infinitas prouocationes intueri, ex altera parte, iustas, moderatas tamen paucorum delinquentium poenas contemplari, facile videbit gratiosissimam illam Principem à persecutione tam longe abhorruisse, quam illos Satanae satellites & ministros, à vera martyrii gloria & corona abfuisse.

Nunc vero, cum defunctæ Principis manibus [si sic loqui fas est] parentârim, idque non magis priuati officii adductus ratione, quam vt ipsi

veritati gratificaret, proximum est, ut serenissimo
 Regi presenti Domino nostro officium, ut par
 est, præstem, iustissimis eius actionibus in hoc
 genere verissimum testimonium exhibendo. Quo
 in loco non possum sane non confiteri pro amo-
 re, quo in veritatem feror, quod, qualiscunque
 fuerit Reginæ laus à clementiâ in Pōtificios [quæ
 fuit amplissima] tamen ea mansuetudinis & pie-
 tatis in eisdem exempla, quæ conspeximus in se-
 renissimo Rege, tanto & tam longo præteritam
 Reginæ mansuetudinem superarint interuallo,
 non modo ut Pontificij ipsi eo superbię creuerint
 præ nimia Regiæ mansuetudinis fiducia, ut in
 certam spem venirent, & confidenter sibi pro-
 mitterent, se breui Religionis suæ libertate frui-
 turos, & in omni re pari prorsus nobiscum iure
 vsuros: verum etiam nos, nosmetinquam ipsi [ut
 vere dicam] qui optimorum & fidelissimorum
 subditorum nomen iure nobis vendicamus, ma-
 gnopere metuerimus, & quodammodo stupefa-
 cti attonitique simus cum res ita se habere, &
 quorundam sic geri cerneremus, semper acerbissi-
 mum illum indulgentissimæ mansuetudinis fru-
 ctum ob oculos prospicientes, & merito ominan-
 tes, qui in nefaria illa proditione pulueraria erum-
 pens resplenduit. Quam multi, Equestris ordinis
 gradu è Rege nobilitati, qui Recusantes erant,
 quod dici solet, cogniti & conuicti? Quam pro-
 miscue vtramque Religionem colentibus, acces-
 sum & audientiam præbuit? Quam indifferenter
 vtriusque Religionis professoribus & honores &
 fauores

Regia bene-
 ficia in Ca-
 tholicos col-
 lata.

fauores largitus est? Quam liber accessus & frequens in Aulâ, & in consortio comitatuque Regis omnibus Pontificiis cuiuscunque ordinis gradus & conditionis? Ante omnia, quam liberaliter & munifice Rex Pontificios ordinariâ annuâ taxatione liberauit? Præterea constat, quam studiose Rex cauerit, ludices suis ipse verbis admonens, vt Sacerdotum omnium supplicio superederent, etiam si essent conuicti? Addito insuper gratioso Edicto, quo permissum est Sacerdotibus omnibus non comprehensis, & tum extra custodiam degentibus, intra certum & constitutum diem è Regno migrare: quod si qui conuicti Sacerdotes in carcere detinebantur, ad illos liberandos generalem Regis indulgentiam gratiose porrigi & extendi voluit; vnde ac si boni Subditi fuissent, è carcere missi facti erant; & denique quotquot Sacerdotes sunt post illud tempus comprehensi, trans mare ablegati, & ibi liberati solutique sunt. Sed tempus & oratio me deficient, si enumerare coner omnia beneficia, omnemque Regiam munificentiam & gratiam, tum vniuersè Papistis omnibus exhibitam, tum viritim certis. Quâ quidem in enumeratione, quoties calamum duco, toties mihi videre videor Pontificem maculari ingratitude & iniustitiæ aspergillo, qui tam iniquâ mensurâ tanta munera compensarit.

Atque ita, vt existimo, abunde, vel saltem non sine optimâ ratione, * lacrymam ab oculis Papæ *Magno cum animis mce-* deterimus, tam ditam persecutionem deplorantis: Qui si vel ciuilitate modo saperet, etsi nec iusti- *101 a Ec*

tiam, nec veritatem pensi fecisset; discrimen tamen aliquod in hac sua querela agnouisset, inter Reginae nuper functae, & hanc quae hodie, agimus sub Regia Maiestate tempora; Et ita praesentis Regis moderationem, pristini temporis respectu celebrando, sperare potuisset, id se effecturum apud Regiam Maiestatem, ut foeliciter in suscepta clementiae & misericordiae persona, ad finem usque perseueraret. Verum enim illud est quod dici solet, Insinuatio beneficiorum apud generosos animos magnam vim habet, & mirari operari solet. Ut autem leuiter attingam quod inhumaniter, ne dicam mendaciter ab illo dictum est, de Regis in Catholicos persecutione, nunquam probari potest, quoniam conscientiae causa, & religionis ergo, sub Rege nostro hactenus vel fuisse, vel nunc esse morte mulctatum, Ni si forte iam haec nupera Catholicis interdictio à Papa facta quo minus sub Iuramento de fide sua Regi promittant, causa sit deinceps, cur multi eorum merito plectantur. Quod quidem si contingat, in caput Pontificis abeat sanguinis ipsorum reatus, penes quem solum causa consistit.

Proximum caput *Breuis* quod attinet, quo Pontificis omnibus interdicat, Ne ecclesias nostras adeat, neue ritus, & ceremonias nostras frequentent, non est mihi animus haec attingere in hoc tempore; siquidem id solum negotij nunc incumbit mihi, ut orbi proloquar iniurias, & iniustitias Pontificis, interdicentis subditis Regiae Maiestatis, quo minus de obedientia sua erga ipsum profi-

profiteantur. Nunc vero quod ad illum locum in quo Iuramentum inſimulatur, pauca ſunt verba quibus perſtringitur; ſed quæ pondus habent atque momentum: Nempe, *quod perſpicuum eſſe debet Catholicis omnib., quod huiusmodi Iuramentũ, ſalua fide Catholica, & ſalute animarum ſuarũ præſtari nõ poſſit, cũ multa contineat, quæ ſaluti & fidei aperte aduerſentur.* Huc vero vetus dictum quadrat, quod de Philoſopho circumfertur, *Multa dicit, ſed pauca probat; imo vero niſi omnino probat.* Nã quomodo profeſſio fidelitatis erga Principem in ſubditis, poſſit è regione religioni & ſaluti animarum aduerſari, tam longe eam excedit Theologiam, quantum acunque illa eſt, vt proſus nouam & exoticam plane aſſertionem eſſe, non poſſim quin exiſtimem, nec ex eius ore proferendam, qui ſe vniuerſalem Epiſcopum, & omnium Chriſtianarum animarum œcumenicum Paſtorem ſatis infulſe veditat. Legi equidem nec ſemel bis, aut iterum, ſed ſæpius in Scripturis, Quod Subditi Principibus ſuis obtemperare teneantur idque propter conſcientiam, ſiue boni ſint, ſiue mali. Sic *a* Joſua dixit populus *Quemadmodum, a* Joſua. 1. 17. *Moſi obedimus in omnibus, ita & tibi obediemus.* Sic *b* Propheta hortatus eſt populum vt auſcultare. *c* Regi Babel dicens, *Submittite colla veſtra* *b* Ierem. 27. *ſubter iugum Regis Babylonij, eique & populo eius ſervite vt vinatis.* Similiter Iſraelitæ ſe gesserunt apud *c* Pharaonem, cui etiã ſupplicarunt vt veniam *c* Exod. 5. 1. *daret libere diſcedendi.* Similiter apud *d* Cyrum *d* Ezra 1. 3. quo etiã impetrarunt veniam reſtituti & edificandi

o Rom. 13. 5. Templi gratiâ. Atque ut verbo finiam, et Aposto-
lus omnes mortales hortatus est, ut subiecti essent
propter conscientiam. Nec doctrina Patrum ablu-
dit à doctrinâ sacrarum literarum. *f August. in*

Psal. 124.

de Iuliano loquens, Iulianus, inquit, extitit infide-
lis Imperator. Nonne extitit Apostata, iniquus, i-
dololatra? Milites Christiani seruierunt Imperato-
ri infideli: ubi veniebatur ad causam Christi, non
agnoscabant nisi illum, qui in cælo erat. Quando vo-
lebat, ut idola colerent, ut thurificaret, preponebant
illi Deum. Quando autem dicebat, Producite a-
ciem, ite contra illam Gentem, statim obtempera-
bant. Distinguebant Dominum æternum à Domino

g Tertull. ad
Scap.

temporali, & tamen subditi erant propter Domi-
num æternum etiâ Domino temporali. *g Tertullia-*
nus etiâ, Christus nullus est hostis, nedum Impera-
toris: quem sciens à Deo suo cõstitui, necesse est, ut &
ipsum diligat, & reuereatur, & honoret, & saluum
velit, cum toto Romano Imperio, quousque sæculum
stabit, tam diu enim stabit. Colimus ergo Impera-
torem sic quomodo & nobis licet, & ipsi expedit, ut

h Iust. Mar.
Apol. 2. ad
Ant. Imp.
Ambr. in
erat. ont,
Aux d. ba-
silicis tradi-
dis. habetur
lib. 5. Epist.
Ambr.

hom. nem a Deo secundũ, & quicquid est à Deo con-
secutum solo Deo minore. Hoc & ipse vult: sic enim
omnibus maior est, dũ solo viro Deo minor est. *h Iu-*
stinus Martyr, Nos solũ Deum adoramus, & vobis
in reb̃ aliis latius seruimus, Imperatores ac Principes
hominũ esse proficentes. *i Ambrosius, Dolere potero,*
potero flere, potero gemere, aduersus arma, milites,
Gothos, quaq, lachryme meæ arma sũt. Talia enim

k Optat. cõ-
Parm. Lib. 3.

mun mœta sunt Sacerdotis, Aliter nec deo, nec pos-
sum eistere. *k Optatus, Super Imperatore non est*

nisi

nisi solus Deus qui fecit Imperatorē. I Gregorius et- I Greg. Mag.
Epist. lib. 2.
indict. 11.
Epist. 61.
iam ad *Mauritium* scribens de lege quadā, ut ne
reciperetur miles in monasterium nondum ex-
pletā militiā; *Omnipotenti Deo*, inquit, *reus est*, qui
serenissimis Dominis in omne quod agi & loquitur
purus non est. Deinde se appellans indignum fa-
mulum pietatis eius, per totā epistolam progredi-
tur ostensurus iniquitatem illius legis, ut ipse qui-
dem iudicat, demum autem epistolam concludit
his verbis: *Ego quidem iussioni subiectus, eandem
legem per diuersas terrarum partes transmitti feci:
Et quia lex ipsa Omnipotenti Deo minime concor-
det, ecce per suggestionis meae paginam serenissimis
Dominis nuncians: Vtrobique ergo quae uelui ex-
olui & Imperatori obedientiam prebui, & pro Deo
quod sensi, minime taceui.* Iam vero quam diuersa
ratio, quam contraria praxis antiqui illius Ponti-
ficis existat morem gerentis Imperatori, in decre-
to publicando, [quod quidem decretum ipso se-
cundum animi sui sententiam reputat iniustum,]
ab hodierni Pontificis instituto, in prohibendo
subditos Regis, ne in re licitā mereque ciuili ob-
temperent Maiestati suae. penes sit æquum lecto-
rem iudicare.

Sed Patrum doctrinae, accedit Conciliorum
consensus in decretis suis. Veluti de Concilio in Concil.
m Arelat. sub
Carolo can.
26.
m Arelatēsi patet, cuius concilii Antistites submit-
tunt Imperatori totum concilium his verbis, *Hec
igitur Domino Imperatori presentāda decreuimus,
poscentes eius clementiam, ut si quid hic minus est,
eius prudentiā suppleatur; si quid secus quam ratio*

habet, eius iudicio emendetur; si quid rationabiliter taxatum est, eius adiutorio, Diuina opitulante clementia, perficiatur.

Sed quid ego de *Carolo* magno loquar, cui non vnum, sed sex diuersa concilia *Fräckfordiense, Arelatense, Turronense, Cabilonense, Moguntinũ, ac Rhemenſe*, penitus sese tradiderũt? Quidni potius seruel omnia generalia Cõcilia loquor, *Nicenum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Cæcedonense, &* quatuor alia sic communiter æstimata, quæ Imperatoris prudentiæ ac pietati sese in omnibus submiserunt? Adeo vt *Ephesinum* illud quater satis distincte inculcet, se accitos coijſſe Imperatoris *Oraculo, nutu, ſunctione, & mandato*:

a Vide epist. general. Con. ac Augustos.

Denique vniuerſos se *a supplices ad pietatis eius dominationem confugere vt qua, cõtra, Nestorium & illi consentientes gesta sunt, robur suum, haberent, vt manifesto apparet ex epistola generalis Concilij Ephesini scripta ad Augustos. Quin etiam Chri*

*b Ioh. 18. 36
c Mat. 22. 21*

ſtum dixiſſe lego, b Regnum suum non eſſe de hoc mundo, iuſſiſſeque vt qua c Caſaris ſunt, Caſari tribuamus, qua Dei, Deo. Et hoc in Theologia ſemper certum & exploratum habui, quod ciuilis obedientia, ciuili Magiſtratuui præſtita, nec fidei Chriſtianæ, nec ſaluti animarum vnquam repugnari. Quod autem ciuilis obedientia fidei & ſaluti animarum aduerſaretur, prout in hoc Breui aſſeritur, peregrinum quiddam, & ante hac inauditum eſt in Eccleſia Chriſtiana. Quamobrem optarim ſane, vt Pontifex, priuſquam hoc ſuum iuſſum & mandatum omnibus hic Pontificiis dediffet,

disset, quoniam in eius pectore residet potestas (ex infallibilitate spiritus) cōdendi nouos fidei articulos, quandocunque ei visum fuerit; prius hoc pro articulo fidei definiuisset, quā omnibus Catholicis mandasset, vt credendo, & parendo ei acquiescerent. Concludam igitur responsum, ad hunc locum meum, hoc Dilemmate.

Aut licet Principi obtemperare in temporalibus, aut non. *Quaest.*

Si licet (quod nemini dubium esse potest) cur tam iniquus est, & crudelis in Catholicos suos, vt imperet ijs, ne legitimo Regis sui mandato obtemperent?

Si non licet, cur rationem non reddit, causam non exprimit vnde id probet: vel cur non interim veniam indulget, imo vero cur non disertis & expressis verbis eos hortatur, ac iubet, vti ex eius Principis ditionibus demigrent, cui nullum obsequium aut fidelitatem debent?

De hortatione vero Pontificis tam vehementi vt in constantiā perseuerent Catholici, Martyriumq; oppetāt, nec vllis difficultatib. deterreantur, quibus hanc causam deserant; non est quod aliās respondeam, quam si stabile & firmum sit fundamentū cui eos inniti, & insistere iubet, tum necessariam esse hanc ad constantiam cohortationem: sin fundamentum infirmum atque caducum, [vt & est, & partim antea me probasse confido] tum non aliam eius vim esse, quam vt ipsum Pontificem faciat reum tot ouium suarum sanguinis, quot hāc quidem ratione, sciens vi-

*Responsa ad
cohortatio-
nem Papa.*

denſque perdiderit; non ſolum ad iacturam vitæ non neceſſariam & familiarum diſſipationem atque ruinam, verum etiam ad æternum Papistarum nominis dedecus & opprobrium, ac ſi impoſſibile foret Pontificiam religionem ardentè proſitenti, ſubditum eſſe fidelem, & quaſi Romanam religionem proſiteri, & ciuilem obediētiam Principi præſtare, duæ quædam res eſſent nullo pacto conſociabiles, ſed inuicem compugnantes atque contrariæ.

Sed malè ſparſi rumores, & falſi nunciij [qui cum tam longo itinere atque hinc Romam perferuntur, non poſſunt inter eundem non augeri] forſitan impoſuere Pontifici, & hoc ſuum Breue tam temere expediendi cauſam ei præbuere. Septicollis enim illa magna ciuitas mundi Domina & Regina, & vt ipſi fatentur myſticè nuncupata a Babylon, tam infinitis nuncijs, tot rumoribus vnde quaque reſonat atque redundat; In ſuper his adde, quod omnes, qui de conditione cōqueruntur [vt hîc plærumque Catholici aſſolent] naturâ ſuâ ſunt prompti atque procliuēs ad exaggerandum dolores ſuos, & exinde ſermones multiplicandum; Adeo vt mirandum non ſit, etiam ſi Iudex quantumuis iuſtus in Cathedrâ ſedens, non bene informatus, ſed falſo interdum rumore ſeductus, ſententiam pronunciet iniquiſſimam: Vt quidam ex Pontificiorum partibus fateri non verentur, *Pium Quintum* vanis quorundam delationibus temerè abreptum, in Sereniſſimam Principem noſtram *Elizabetham* fulmen illud ſuum

Excom-

a Eufebius,
Oecume-
nius, & Leo
aſſerunt, Ro-
mam intel-
ligi per Ba-
bylonem in
1. Pet. 5. 13. id
quod & ipſi
Rhemenſes
attellantur.

Excommunicationis displosisse. Et fieri potest [si conjectura augurari liceat] quod persimilis aliquando fiet excusatio, de duobus illis Breuibus à *Clemente octavo* datis, & huc in Angliã missis paulo ante obitum Reginæ nuper defunctæ, quibus vel præsentem Regem, vel alium quemcunq; ex prætendentibus, ab hac Coronâ & hoc Gubernaculo exclusit, qui vel ipsi profiterentur, vel villo pacto nostræ religionis cultores tolerarent; contra fidem suam non semel datam, contra protestationes prope innumeras, factas non paucis Regiæ Maiestatis administris peregre tum agentibus, quibus omnem operâ suam obtulit, omniaque pollicitus est, quæ conducere possent ad Regem nostrum in Regni huius Solio [quod tam sceleratè iam administrat] collocandum. Et hæc omnia tam priora suavia, quam amara postrema, veluti simul spiritu afflante contrario vno & eodem tempore ab eo prolata. Imo vero plerique hîc Catholici, cum fama huius ipsius Brevis ad eorum aures pervenisset, idque oculis manifesto vidissent tam longe ab omni Theologiæ ratione, prudentiâ politicâ, sensu denique communi abhorrere; certo sibi persuadebant libellum quendam duntaxat esse fictitium, in odium Papæ compositum & disseminatû, vel saltem non nisi opus tumultuarium, ex falsis rumoribus, ut diximus, ortum: Qua quidem in sententia, non tantum crassiores hebetioresque Papiistæ versati sunt, sed quidam etiam eius sectæ tum à doctrina,

Catholicorum opinio de primo Breui Pontificis.

tum ab experientia principes; Inter quos & ipse Archipresbyter non erat ultimus.

Verum enim vero, quo melius Pontifex Catholicos suos ab hac ancipiti cogitatione liberet, & expediat, non stertuit otiosus, nec ulli labori pepercit, sed renouauit operam, & alterum Breue expediuit illico tantummodo ut priori fidem & firmitatem apponeret; ut pro eo quod prius temeritatis & ignorantiae crimen videri poterat, & ex strepitu rumoris nescio cuius, surrexisse, nunc suam culpam sciens prudensque geminaret.

Exemplar huius Breuis hic sequitur.

DILECTIS FILIIS
Catholicis Anglis Paulus
P. P. Quintus,

Secundum
Breue Pon-
tificium da-
tum 10.
Cal. Sep-
temb. 1607.

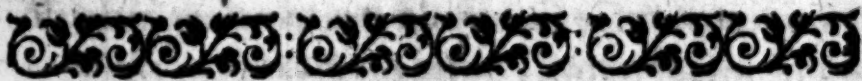
DILECTI filii, Salutem & Apostolicam benedictionem. Renunciatum est nobis reperiri nonnullos apud vos, qui cum satis declarauerimus per litteras nostras anno superiore, decimo Calend. Octobr. in forma Breuis datas, vos tuta conscientia prestare non posse Iuramentum, quod a vobis tunc exigebatur, & praterea stricte preceperimus, ne ulla modo illud prestaretis: Nunc dicere audent huiusmodi li-
teras

teras de prohibitione Iuramenti, non ex animi no-
 stri sententia nostraque propria voluntate scriptas
 fuisse, sed potius aliorum intuitu atque industria:
 eaque de causâ idem persuadere nituntur manda-
 ta nostra dictis literis non esse attendenda. Pertur-
 bavit sane nos hic nuncius, eoque magis, quia exper-
 ti obedientiam vestram (filii nostri unice dilecti)
 qui ut huic sanctæ sedî obediretis, opes, facultates, di-
 gnitatem, libertatem, vitam denique ipsam pie ac ge-
 nerosè nihil fecistis, nunquã suspicati essemus potuis-
 se vocari apud vos in dubiũ fidem literarum nostra-
 rum Apostolicarum, ut hoc pretextu vos ex manda-
 tis nostris eximeretis. Verum, agnoscimus versutiam
 atq; fraudem aduersarii humanæ salutis, eiq; potius
 quam vestre voluntati tribuimus hanc renutiã.
 Eapropter iterũ ad vos scribere decreuimus, ac de-
 nuo vobis significare, literas nostras Apostolicas anno
 præterito decimo Calẽd. Octobr. datas de prohibiti-
 one Iuramenti, non solũ motu proprio & ex certa nostra
 scientia, verum etiã post longam & grauem delibera-
 tionem de omnibus quæ in illis cõtinentur, adhibitã,
 fuisse scriptas, & ob id teneri vos illas omnino obser-
 uare, omni interpretatione secus suadẽte reiecta. Hac
 autem est mera, pura, integrãq; voluntas nostra, qui
 de vestra salute solliciti, sepe cogitamus ea quæ ma-
 gis vobis expediunt, & ut cogitationes ac cõsilia no-
 stra illuminet is a quo Christiano gregi custodiẽdo no-
 stra fuit preposita humilitas, indefinẽter oramus, quẽ
 etiam iugiter precamur ut in vobis filiis nostris sum-
 mopere dilectis, fidẽ, constantiã, mutuamq; inter vos

*charitatem & pacem augeat. Quibus omnibus, cum
omni charitatis affectu, peramanter benedicimus.*

*Datum Romae apud S. Marcum sub annulo
piscatoris, decimo Calend. Septemb,
1607. Pontificatus nostri anno tertio.*

Petrus Stroza.

RESPONSIO AD secundum Breue Pon- tificium.

QUOD ad hoc Pontificis *Breue* spectat; Iure
videor in authorem ipsius verba regere
& retorquere posse, dicendo hæc esse stratagema-
ta Satanæ & astutias: Satanæ enim, mille etiam si
annos huic vni operi & labori incubuisset ad ex-
cogitandum maleficium, quo Catholicos suos hîc
vlcisceretur nō aliud profecto reperire potuisset,
quam sic reperis; Quod cum non pauci nunc Ca-
tholici, & quidam etiam inter eos Sacerdotes, Iu-
ramētum hoc susceperint; Imo nec Archipresby-
ter ipse recusarit, sed iuravit libere sine trepida-
tione vel hæsitatione vlla; nunc non solum pro-
fessionem naturalis erga suam Maiestatem fideli-
tatis recusare tenebuntur, quod tamen ipsum ob-
tegi vtcunque potuisset & obuelari ex variis & di-
uersis scrupulis à verbis ipsius Iuramenti petitis
ac de-

ac depromptis, sed & renunciare cogentur, atque adeo eiurare eam professionem fidei & obedientiæ in quam non ita pridem iurauerant, & sic in hac tertia veluti instantia, de duobus prius susceptis iuramentis peierare; vno tacito & congenito, tum cum primū nati sunt; altero declaratorio in confirmationem prioris adhibito, quod ipsum iuramentum nihil aliud est quam prioris ingeni expressio & publica quædam prædicatio: vnde sequitur neminem posse in *Anglia* Romanam religionem profiteri, nec salutem animæ suæ promovere, qui non prius fidelitatem suam erga Principem natam & iuratam eiecerit & eiurauerit.

Duplex inf-
iurandum
cuiusq; sub-
diti.

Sed neque hoc quoque satis est, vt superioris anni *Breue*, renouato altero hodierno corroboretur, nisi, vt non modo per singulos annos, verum etiam per singulos menses noui semper monstri aliquid pariat, magnus ille & præclarus Controuerſiarum scriptor Cardinalis nuper ex-Iesuatus *Bellarminus*, suo quoque talento cœptum hoc opus bonum locupletet & amplificet. dum quasi flabello admoto, & calcaribus infixis, seditionem acuit accenditque missis huc ad Archipresbyterum literis, ijsque ita scriptis, vt mirum sit quomodo partim animi passio, partim ambitiosum fulciendæ Pontificis Monarchiæ studium, eum ita abripere, & lumen iudicii tam docti viri perstringere ac fascinare potuerint.

Quarum literarum exemplum
hîc subiicitur.

ADMODVM REVE-

rendo Domino D. GEORGIO

BLACVELLO Archipresby-
tero Angliæ,

Robertus S. R. E, Cardinalis

Bellarminus. S. D.

VENERABILIS in Christo Domine frater. Anni sunt fere quadraginta, quod inuicem non viderimus; sed ego tamen veteris nostræ cōsuetudinis nūquā oblitus sum, teq; in vinea Domini strenue laborātem, quando aliter non potui, orationibus Deo cōmendare non destiti; me quoq; in tua memoria toto hoc tempore vixisse, & in tuis orationibus ad Altare Domini locū aliquem habuisse non dubito. Ita igitur ad hoc usq; tempus non verbis, aut literis, sed opere, & veritate, ut Sanctus Ioānes loquitur, aliter in alterius dilectione permansimus. Sed hoc silentiū rumpere coegit Nuncius, qui diebus istis de tuis vinculis, & carcere ad nos venit. Qui quidem nuncius, etsi tristis videri poterat ob iacturam pastoralis tuæ sollicitudinis, quam Ecclesia ista fecit: tamen letus quoq; videbatur, quoniam ad Martyrii gloriam quo dono Dei nullū est fœlicius, propinquabas, ut qui tot annis gregem tuum verbo, & doctrina pausses nunc exemplo patientiæ gloriosius pasceres. Verum hanc letitiam non mediocriter interturbavit, ac fere corrupit tristis alius nuncius, qui de constantia tua in

recusando illicito iuramento ab aduersariis tentata,
 forte etiam laefactata, & prostrata successit. Neque
 enim frater charissime, iuramentum illud ideo licitum
 esse potuit, quod aliquo modo temperatum, &
 modificatum offerebatur. Scis enim eiusmodi modi-
 ficationes nihil esse aliud, quam Satanae dolos, atque
 versutias, ut fides Catholica de primatu sedis Aposto-
 lica vel aperte, vel obscure petatur, pro qua fide tot
 incliti Martyres in ista ipsa Anglia ad sanguinem
 usque pugnarunt. Certe enim quicumque, verbis iu-
 ramenti ab aduersariis fidei concipiatur in Regno
 isto, eo tendit, ut auctoritas capitis Ecclesiae a Succef-
 sore Sancti Petri ad successorem Henrici VIII. in
 Anglia transferatur. Quod enim obtenditur de pe-
 riculo vite Regis, si summus Pontifex eam in An-
 glia potestatem habeat, quam in aliis omnibus
 Christianis Regnis habet; inane prorsus esse, omnes
 qui sunt aliqua prudentia praediti facile vident. Ne-
 que enim auditum est unquam ab initio nascentis
 Ecclesiae, usque ad haec nostra tempora, quod ullus Pon-
 tifex Maximus Principem ullum, quamvis hereti-
 cum, quamvis ethnicum, quamvis persecutorem ce-
 di mandauerit, aut eadem forte ab aliquo patratam
 probauerit. Et cur quae so unus Rex Angliae timet,
 quod ex tot Christianis Principibus nullus timet, nul-
 lus timuit? Sed, ut dixi, vani isti praetextus decipulae
 sunt, & stratagemata Satanae. Qualia non pauca in
 Historiis veterum temporum inueniuntur, quae facile
 referre possem, si non epistolam, sed librum integrum,
 scribendum suscepissem: unum tantum exempli gra-
 tia, ad memoriam tibi renocabo. Scribit Sanctus Gre-

gorius Naziāzenus in prima oratione in Iulianum Imperatorem, illum, ut simplicibus Christianis imponeret, in imaginibus Imperatoriis, quas Romani civili quodam genere honoris pro more adorabant, imagines deorum falsorum admiscuisse, ut nemo posset Imperatoris imaginem adorare, quin simul deorum simulachris cultum adhiberet. Hinc nimirum fiebat, ut plurimi deciperentur, & si qui forte fraudem subodorati Imperatoris imaginem venerari recusarent, ij gravissime punirentur, ut qui Casarem in sua imagine contempsissent. Tale aliquid in Iuramento vobis oblato mihi videre videor quod eā fraude compositum est, ut nemo possit proditorem in Regem detestari, civilemque subiectionem profiteri, quin primatum sedis Apostolica perfide abnegare cogatur. Sed Christi serui, ac praesertim primarij Domini Sacerdotes, ubi periculum Fidei subesse possit, tantum abesse debent a susceptione illiciti iuramenti, ut ab omni etiā suspitione simulationis praestiti iuramenti cauere debeant, ne fidelibus populis ullū praevaricationis exemplum reliquisse videantur. Quod egregie praestitit insignis ille Eleazarus, qui neque porcinas carnes comedere, neque simulare comedisse voluit, quāvis gravissima tormenta sibi corneret imminere, ne, ut ipse ait in secundo libro Machabæorum, multi iuuenum per eam simulationem ad legis praevaricationem animarentur. Neque minus fortiter Magnus Basilii, & exemplo ad res nostras magis accommodato, cum Valente Imperatore se gessit. Nam ut in historia scribit Theodoretus, cum Praefectus Imperatoris haeretici hortaretur

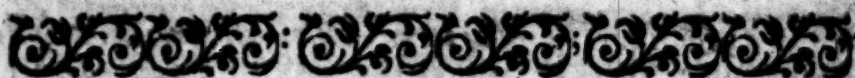
Sanctum

*Sanctum Basilium, ut non vellet propter parvam
dogmatum subtilitatem, Imperatori resistere; respon-
dit vir ille sanctissimus, & prudentissimus, non esse
ferendum, ut de Diuinis dogmatibus, vel una sylla-
ba corrumpatur, sed potius pro eorum defensione o-
mne genus supplicii amplectendum. Equidem arbi-
tror non deesse apud vos, qui dogmatum subtilita-
tem esse dicant, quæ in Iuramento Catholicis homini-
bus proposito continetur, & non esse propter rem tam
parvam Regis Imperio reluctandum. Sed non dee-
runt etiam viri sancti, ac magno Basilio similes, qui
palam affirmabunt, non esse de Diuinis dogmatibus,
vel minimam aliquam syllabam corrumpendam,
etiamsi tormenta & mors ipsa toleranda proponatur.
Inter hos unum, vel potius horum Principem atq;
antesignanum te esse parest. Et quamuis vel ino-
pinata comprehensio, vel acerbitas persecutionis,
vel senectutis imbecillitas, vel quid aliud in causa
fuerit, ut constatia titubauerit; confidimus tamen
de Domini pietate, & de diuturna tua virtute, fo-
re, ut qui Sancti Petri & Sancti Marcellini casum
aliqua ex parte imitatus videris, eorundem fortitu-
dinem in reparandis viribus & veritate asserenda
feliciter imiteris. Nam si rem totâ diligenter apud te
cogitare volueris, videbis profecto non esse rem par-
uam, quæ ob Iuramentum istud, in discrimen adduci-
tur, sed vnum ex precipuis fidei nostre capitibus, ac
religionis Catholicae fundamentis. Audi enim quid
Apostolus vester magnus Gregorius in Epistola qua-
dragesima secunda libri undecimi scribat; Apostoli-
cæ sedis reuerentia nullius præsumptione turbe-*

tur: tunc enim membrorum status integer pet-
 seuerat, si caput fidei nulla pulsetur iniuria. Itaque
Sancto Gregorio teste, cum de primatu sedis Apo-
stolica vel turbando, vel minuendo, vel tollendo sata-
gitur, de ipso capite fidei amputando, ac de totius
corporis, omniumque membrorum statu dissipando
satagitur. Quod ipsum Sanctus Leo confirmat in
sermone tertio de assumptione sua ad Pontificatum,
cum ait, Specialis cura Petri à Domino suscipitur,
& pro fide Petri proprie supplicatur, tanquam a-
liorum status certior sit futurus, si mens Principis
victa non fuerit. Ex quo idem ipse in Epistola ad
Episcopos Viennensis Prouincia affirmare non du-
bitat, necesse esse exortum illum mysterii esse
Diuini, qui ausus fuerit à Petri soliditate rece-
dere. Qui rursus ait, Quisquis huic sedi prin-
cipatum existimat denegandum, illius quidem
nullo modo potest minuire dignitatem, sed in-
flatus spiritu superbiæ suæ semetipsum in infer-
na demergit. Atq; hæc quidem & alia eiusdem ge-
neris multa tibi notissima esse certo scio, qui præter cæ-
teros libros, visibilem monarchiam Sanderi tui, scri-
ptoris diligentissimi, & de Ecclesia Anglicana opti-
mè meriti, sæpè legisti: quique ignorare non potes,
sanctissimos viros, eosdemque doctissimos, Ioannem
Roffensem, & Thomam Morum pro hoc uno gra-
uissimo dogmate daces ad Martyrium plurimis aliis,
cum ingenti Anglicæ nationis gloria, nostra memo-
ria fuisse. Sed ad memoriam tibi reuocare volui, ut
colligaste, & magnitudinem rei considerans, non tuo
iudicio nimium fidas neque plus sapias quam oportet
sapere

sapere; & si forte lapsus tuus non ex inconsideratione sed ex infirmitate humana, ex metu carceris, & suppliciorum profectus est, non anteponas libertatem temporalem libertati gloria filiorum Dei, neque ob momentaneam, & leuem tribulationem fugiendam, amittere velis eternum gloriae pondus, quod ipsa tribulatio operatur in te. Bonum certamen diu certasti, cursum ferme consummasti, fidem tot annis seruasti; noli igitur tantorum laborum premia tam facile perdere, noli corona iusticia, quae tibi iam dudum paratur, te ipse priuare; noli tot patrum & filiorum tuorum vultus confundere. In te sunt hoc tempore coniecti oculi totius Ecclesiae, quinetiam spectaculum factus es mundo, Angelis & hominibus: noli in extremo actu te gerere, ut & tuis luctum, & gaudium hostibus relinquas. Sed contra potius, quod omnino speramus, & pro quo ad Deum nostrum assidue preces fundimus, vexillum fidei gloriose erigas, & quam contristaueras, letam facias Ecclesiam, nec iam solum veniam merearis a Domino, sed coronam. Vale, viriliter age, & confortetur cor tuum. Roma die 28. Septembris. 1607.

Reuerende admodum D. V. frater & seruus in Christo, Robertus Cardinalis Bellarminus.

RESPONSIO AD

Litteras Cardinalis.

ATque hic in mediam quod dicitur aciem progressurus, & ad litteras eius aliquid refutandi gratia dicturus, ab hac protestatione initium mihi faciendum esse duxi; me nullo inanis gloriolæ aucupio illectum, quod concertationem cum tam docto sim viro instituturus, hanc provinciam suscepisse; sed conscientia, sed religione motum, ut absque responso aditus non pateat Circæis hisce veneficiis, & inauratis pilulis, tam externa quadam specie eloquentiæ refertis, quam mendaciorum & fraudis intus plenis. Ex quo fieret, ut & Regis intemeratus splendor acque decus, mendaciorum caligine, & falsorum criminum nebulis, obscurari ac obtenebrari videretur, cordaque hominum leuiculorum minusque stabilium, inducerentur in errorem, & veritas ipsa tandem opprimeretur.

Sed antequam accedam ad refutationem huius epistolæ magis particularem: cunctos mecum hic admirari non possum quin exoptem, tam crassum errorem tam docti viri, qui tanto nisu & conatu suo tam elaboratam adornarit epistolam, ad refutandam causam & questionem prorsus alienam. Videtur enim, quod fugitivi nostri, de quorum intima societate tantopere gloriatur, adeo penitus homini

Magna aberratio à statu causa & quaestionis discutienda.

homini Iuramentum Primatus inculcarint, & malleolis veluti incuderint, quod Iuramentum Catholicis tanto semper fuit terriculo; vt dum per litteras nouissimi huius Iuramenti formam refutasse cogitaret, eius loco Iuramentum Primatus tantummodo vltus sit, quippe quod ei penitissime infederat; sicut contingere sæpenumero videmus homini, qui cogitatione defixus in rem alienam ab eo quod tum agit, rem ipsam aut nominat aut personam, qua de cogitat, pro eo ipso quod tunc temporis præ manibus habet. Etenim vt Iuramentum Primatus excogitatum est ad discrimen faciendum inter Pontificios, & eos qui nobiscum de religione sentirent; sic hoc Iuramentum, cuius ille impugnator videri vult, institutum est ad distinguendum inter ipsos Põtificios; nempe eos qui in rebus ciuilibus obedientiã & obsequium retinēt, & eos qui sunt vel fulminalis vel consimilis prodicionis peruersi filii. Ille tamē in tota sua epistola hoc vnum agit; inuehitur in vim quãdam Catholicis illatam, qua Primatum succëssorum Sancti Petri negare coguntur, & eius vice succëssores *Henrici octau*i substituere. Nam sub *Henrico octauo* primum introductum est Iuramentum Primati; sub eoque *Thomas Morus*, & *Roffensis* supplicio affecti, idque partim ob eam causam, quod Iuramentum illud recusarent. Ab eius temporibus omnes nostri Principes quotquot sunt hanc religionem amplexi, serie quadam inuicem succedentes, idem sibi aut non multo secus asseruerunt: Atque adeo in eo duntaxat Iuramento,

Differentia inter Iuramentum illud Primatus, & illud Obediensia.

absoluta Regis potestas continetur ad iudicandum omnem personam tam ciuilem, quam Ecclesiasticam, omnibus peregrinis, tum Principibus, tum potestatibus, à iudicatu intra eius Ditiones exclusis. Cuius rei nihil simile nouissimum hoc Iuramentum continet, sed tantummodo ciuilem obedientiam attingit Subditorum erga Principem in causis merè temporalibus.

Ac quo melius innotescat, quod dum nominatim videtur nouissimum hoc Iuramentum damnare, tamen reuera per vniuersam epistolam nihil aliud agit, nisi vt Iuramentum Primatus exagitet, non à proposito putauì alienum, exemplum eius ipsius Iuramenti subiicere, quo cuius æquo lectori liberum esse possit iudicare, an non planè & reuera in Iuramentum Primatus tantummodo feratur, nisi quod falsa & eumentita nomenclatura rem causamque corruperit.

*Iuramentum
Primatus.*

Ego A.B. palam testor, & ex conscientia mea declaro, quod *Maiestas Regia*, unicuique est supremus gubernator huius Regni, omniumque aliorum suae *Maiestatis* Dominiorum ac territoriorum, tam in omnibus *Spiritualibus* siue *Ecclesiasticis* rebus aut causis, quam in *Temporalibus*: & quod nullus extraneus Princeps, Persona, Prelatus, Status, aut Potentatus, habet aut habere debet ullam *Iurisdictionem*, potestatem, superioritatem, praeminentiam, vel authoritatem *Ecclesiasticam* siue *Spiritualem* infra hoc Regnum: & proinde renuncio penitus, & reuicio omnes extraneas *Iurisdictiones*, potestates, superioritates, & authoritates: Et promitto, me deinceps fidem, & veram

Et veram obedientiam Regia Maiestati, eiusque Heredibus, ac legitimis Successoribus prestaturum; Et pro virili mea adiuturum ac propugnaturum omnes Iurisdictiones, privilegia, preeminencias, Et authoritates Regia Maiestati, ipsius Heredibus, ac Successoribus concessas, vel debitas, siue Imperiali huius Regni Corona unitas, Et annexas: ita me Deus adiuuet, Et per huius libri contenta.

Atque ut adhuc iniustitia non minus quam error huius tam crassæ hallucinationis liquidius paulo appareat; statim post Iuramentum Primatus idoneum duxi hoc loco inserere conclusiones omnibus illis articulis contrarias, ex quibus hæc recens Iuramenti formula conflatur; unde constet, quam absurdis & proditoriis positionibus, omnes Regis Subditos irretire & implicare velit, dum illos ab hoc Iuramento suscipiendo, prout efformatum est, arcere contendit.

Quicumque enim Iuramentum illud recusaue-
rit, necessario sentiat oportet secundum has se-
quentes Propositiones.

1. Quod Supremus Dominus noster Rex *Iacobus*, non sit Rex legitimus huius Regni, aliarumq; omnium Maiestatis eius Ditionum.

2. Quod Papa liceat Regem nostrum deponere, ex mera sua autoritate; vel si non sua, tamen autoritate Ecclesiæ Sedisue Romanæ; Si non Ecclesiæ autoritate vel Romanæ Sedis, tamen aliis mediis atque aliorum præfidiis ei liceat Regem nostrum deponere.

3. Quod Papæ liceat Regna ac Ditiones Maiestatis eius disponere.

4. Quod penes Papam sit extraneo cuicunque Principi licentiam concedere inuadendi Ditiones Maiestatis eius.

5. Quod Papæ liceat absolvere subditos Maiestatis à fide sua atque obedientia, quam illi debent.

6. Quod penes Papam sit, licentiam concedere vni aut pluribus ex subditis Maiestatis eius, arma ferendi contra Maiestatem eius.

7. Quod liceat Papæ veniam dare subditis Regis vim afferendi sacræ Maiestatis eius Personæ, aut Dominiis eius, aut quibusdam è subditis eius.

8. Quod si Papa sententialiter excommunicarit aut deposuerit Regem nostrum, non sit liberum subditis retinere suam fidem atque obedientiam erga Regem.

9. Si Papa sententialiter excommunicarit, vel deposuerit Regiam Maiestatem, subditis non sit liberum Regiam & Personam & Coronam defendere omnibus viribus suis.

10. Si Papa sententiam aliquam publicauit, aut excommunicationis aut depositionis contra Regem, subditi ex vi eius sententiæ nequaquam obligentur reterege omnes coniurationes aut proditiones contra Regem initas, quas vel audire, vel nosse ipsis contigerit.

11. Quod non sit hæreticum neque detestabile opinari, Principes à Papa excommunicatos impune

pune deponi aut occidi posse à subditis suis, aliisque quibuscunque.

12 Quod Papa habeat potestatem absol-
uendi subditos Maiestatis eius ab hoc Iuramento
aut ab eius aliqua parte.

13 Quod iuramentum hoc neutiquam ad-
ministretur subditis Maiestatis eius, plena & legi-
tima autoritate.

14 Quod Iuramentum hoc suscipiendum sit
cum æquiocatione, cum mentali euasione, aut
tacita reservatione, & non animitus, atque ex in-
timo pectore, in verâ fide hominis Christiani.

Hæ veræ sunt partes, hæc naturalia membra
huius Iuramenti corporis; Quibus omnibus ne-
gatiuis affirmatiuæ partes oppositæ, neque Ponti-
ficis Primatum in causis Spiritualibus vllatenus
attingunt, neque vnquam conclusæ sunt aut de-
finitæ in vlllo Concilio generali penitus exacto ad
Pontificis authoritatem pertinere; Et ipsi deni-
q; eorum Doctores scholastici inexplicabili quo-
dam litigio, de iis inuicem dissident in hunc diem.

Atque vt clarius adhuc (si fieri possit) perspici-
ant vniuersi, Regiam Maiestatem & Regni Or-
dines, cum hoc Iuramentum componerent, non
nouum aliquod inuentum excogitasse, nec inge-
nio priuato ductos suo, sed & auctoritatem à ver-
bo Dei habuisse, & exemplum sumpsisse à Iura-
mento fidelitatis, confirmato in Concilio, mille
ante annos celebrato, cuius Iuramenti formulam
Illustre tum Concilium vna cum multis aliis inui-
cem *Toless* succedentibus, tam longe aberant vt

*De Concilio
quod allega-
tur. Latera-
nensi, vide
Platinam in
vita Inno-
cent. 3.*

*Iuramentum
Fidelitatis
confirmatum
authoritate
Conciliorum.*

damnarent (id quod Papa nunc de hoc nostro Iuramento facit) cum instituto coniunctissimum esse duxi illorum hic ipsissima verba describere , quæ illi in eo negotio peragendo tam diligenter adhibuerunt ; Ex quibus appareat , Regiam Maiestatem à subditis suis in hoc Iuramento nihil aliud requirere , quam quod accuratè admodum & disertè , vt ab omnibus fieret sine vlla personarum exceptione , Concilia illa tum edixerunt . Sed nec in ipso illo articulo æquiuationis , quam Rex tam sollicitè euitare studet , & ab hoc Iuramento profligare , minori diligentia dicta Concilia in suis Decretis vsa sunt , quo eam penitus exterminarent , quam rex ipse nunc facit . Sic vt quod nos iam agimus , plane conuenire & conspirare cum eo quod illi tum egerunt , in omnibus præterquam in hoc vno reperiatur ; Quod antiqua illa Concilia rigore quodam & seueritate vtuntur , vt omnes ad se astringendos illo Iuramento cogere ; cum è contra , is , qui vt Caput sit Conciliorum , sibi nunc arrogat , non minus sollicitè & seuerè omnibus interdicit , quo minus hoc fidelitatis Iuramento se obligari sinant .

Verba Concilii hæc sunt .

Audi sententiam nostram . Quicumque ex nobis , vel totius Hispania populis , qualibet cõiuratione vel studio Sacramentum fidei suæ quod pro conseruatione patriæ , vel Regiæ salutis pollicitus est , temerauerit , aut Regem necesse attrectauerit , aut potestate regni exnerit , aut presumptione tyrannica regni fastigium vsurpauerit ; Anathema sit in conspectu Dei Patris

& An-

*Antiqua
Concilia æ-
quiuationis
inimica.*

*Differentia
inter anti-
qua Conci-
lia , & id con-
sili quod ho-
diernis Ca-
tholicis Papa
dat.*

*Concil. Tole
4. can. 74.*

*Et Angelorum, atq; ab Ecclesia Catholica quam per-
iurio profanauerit, efficiatur extraneus, Et ab omni
cœtu Christianorum alienus, cum omnibus impie-
tatis sue sociis, quia oportet ut una pœna teneat ob-
noxios, quos similis error inuenerit implicatos.*

*b Concil. To-
let. quintum
can. 7. Anno
636.*

Qui canon distincte per in eodem Concilio pa-
riter iteratur. Atq; in *b* quinto Concilio ita decer-
nitur, ut hoc iuramentum fidelitatis in omni dein-
ceps Hispaniensi Cōcilio inculcetur. Decreti ver-
ba sic habent. Propter malarum mentium facilita-
tem Et memoria obliuionem, hoc sacratissima statuit
Synodus, ut in omni Concilio Episcoporum Hispani-
a, c vniuersalis Concilii decretum, quod propter Prin-
cipum nostrorum est salutem constitutum, per actis
omnibus in Synodo, publica debeat voce pronounciari.

*c Conc. Tol.
4. vniuersa-
lis Et magna
Synodus di-
cta. Tol. 5.*

Rursus in *d* Sexto Concilio; Testamur coram
Deo Et omni ordine Angelorum, coram Propheta-
rum atque Apostolorum, vel omnium Martyrum
choro, coram omni Ecclesia Catholica, Et Christia-
norum cœtu, ut nemo intendat in interitum Regis,
nemo vitam Principis attrectet, nemo regni eum gu-
bernaculis priuet, nemo tyrannica presumptione api-
cem regni sibi usurpet, nemo quolibet machinamen-
to in eius aduersitate sibi conuinatorum manum
associet. Quod si in quippiam horum quisquam no-
strorum temerario casu presumptor extiterit, Ana-
themate Diuino percussus, absque ullo remedii loco
habeatur condemnatus aeterno iudicio.

*can. 7.
d Concil. To-
let. 6. can.
18. Anno
676.*

Sed & adhuc in decimo *a* Concilio (ut alia mul-
ta omittam, eaq; Toleti etiam habita) sic dicitur:
Si quis religiosorum, ab Episcopo usq; ad extremum
ordinis Clericorum sine Monachorum generalia in-

*a Concil. To-
let 10. can. 2.
Aera 694.*

ramenta in salutem Regiam gentisque aut patria data reperiatur violasse voluntate profana, mox propria dignitate priuatus, & loco & honore habeatur exclusus.

Iam vero quod occasionem præbuit patribus de hoc iuramento tam vehementer decernendi, istud fuit: Quod in suspensionem tum veniebant Christiani de fidelitate sua erga Principem, atque quod æquiuatione in iuramento illo suscipiendo utebantur, aut saltem flocci non facerent, nec semel susceptum; ut ex variis eius Concilii sententiis elucescit. *Multarum gentium ut fama est, tanta extat perfidia animorum, ut fidelitatem Sacramento promissam Regibus suis observare contemnant, & ore simulent iuramenti professionem, dum retineant mente perfidia impietatem. Ac rursus; iurant Regibus suis, & fidem quam pollicentur prævaricantur: Nec metuntur volumen illud iudicii Dei per quod inducitur maledictio multaq; poenarum comminatio super eos qui iurant in nomine Dei mendaciter. Ad eundem modum loquuntur Patres Concilii Aquisgranensis. Si a quisquam Episcoporum, aut quilibet sequentis ordinis Ecclesiastici, qualibet suasionem, a Domino & orthodoxo Ludouico Imperatore defecerit, aut etiam Sacramentum fidelitatis illi promissum violauerit, & eius contrariis malevol. intentione se copulauerit, gradum proprium canonica atq; Synodali sententia amittat.*

Nunc vero ut ad strictiorem eius epistolæ responsionem tandem veniamus, Principio, quod attinet ad iucundam illam memoriam veteris suæ consue-

Concil. Tol.
4. can. 75.

Ibidem.

a Concil. A-
quisgran. sub
Ludou. Pio,
& Greg 4.
can. 12. An-
no 836.

consuetudinis cum Archipresbytero, facile credo posse fieri, ut ei satis iucunda accidat illius recordatio: Illud interim est mihi exploratissimum, consortium eius cum illo atque cum cæteris ex eodem sodalitiõ huius Regni fugitiuis (de quo in prima præfatione Controuersiarum ad lectorem gloriatur) nobis quidem & huic genti satis acerbum extitisse. Quidã enim ex eo numero Sacerdotũ & Iesuitarum, qui & ipsi præcipui proditores erāt & prodicionum grauissimarũ fautores in nuperã Reginam initarum, Patrẽ *Robertum a Bellarminũ* pro vno ex præcipuis suis vel authoribus vel oraculis celebrare non dubitauerunt. Itaque sane non inuideo ei tantã gloriã, quam ex eo consequi potest, quod cum transfugis & proditoribus alieni Regis tam arctum consuetudinis vinculum intercedere sibi iactitat; quos quidem si nihilo rectius instituerit in morum disciplina, quam hactenus fecit, existimo socios eius pro tali amicitia non nimis se obstrictos ei putare debere.

*a Campianus & Har-
tus. Vide col-
loquium in
Turris Lon-
dinenfi ha-
bitum.*

Quod autem eum rogat, ut in precibus mentionem sui faciat ad altare Domini; Si Archipresbyteri preces pro *Bellarmino* fusã non plus afferunt subsidii eius animã, quam *Bellarminianum* consilium quod *Blackuello* dat, eius & animã & corpori salutare futurum videtur (si id sequi velit) minimam omnino iacturam faceret author huius epistolæ, etsi *Blackuellus* pro eo nullus oraret.

Iam vero qui primus (quantum ego reperire possum) lato de Archipresbytero nuncio *Bellar-*

minum beavit, is fuit, qui de eiusdem Archipresbyteri tum comprehensione, tum appropinquante martyrio renunciavit. Magnum procul dubio argumētum mortificati in Cardinali animi, quod gestiuit ita & exultauit comprehensione, vinculis, morte etiam appropinquante, tam chari, tamque vetusti amici sui. Sed decebat tamen, ut primum religionem causam fuisse horum suppliciorum constaret, antequam martyrii eius expectatione tam vehementer triumpharet. Primum enim, quam lege charitatis ei licuit Regem nostrum pro persecutore habere antequam rei exitus id comprobasset, & Archipresbyteri tum condemnatio, tum mors ipsa palam populo testificata fuisset? Vnde enim ille sciret, quo minus ea causa fuerit Archipresbyteri comprehendendi, quod affinis esset suspicioni proditoris puluerariae? Qui tam certus nuncius ad eum peruenerat, de rebus iis omnibus quæ Archipresbytero obiicerentur? Postremo, quam diuinatione sua prædicere potuit quo crimine accusandus esset? Nam tum quidem nihil omnino ei obiectum fuerat. Quod si charitatem non oportet esse suspiciosam, quodnam illi tantum argumentum suppetebat, cur Regem nostrum persecutionis & tyrannidis indubitanter arcesceret, quod necessario de Rege innuendum erat, si quidem *Blackuellus* martyr erat futurus? Verum id omnino dici de *Bellarmino* iure potest in hac causa, quod *Christus* Seruator noster de omnibus mundanis & carnem olentibus pronun-

*Charitas
Cardinalis.*

Mat. 5. 43.

nunciat, qui satis se fecisse putant, si amicos suos diligant, inimicos odio habeant: Siquidem haud ultra hanc metam Cardinalis se diffundit charitas, quam ut ad suæ sectæ homines tantum extendatur. Quantum enim redundavit superuacaneæ in eo charitatis erga *Blackuellum*, dum futurum eius Martyrium contemplanus latatur; tantum detractum est Regiæ Maiestati non minus iniuste atque inhumane, dum de eo reputat hac ratione, tanquam de cruento persecutore.

Quod autem hæc eius lætitia imminuta proximo nuncio & interrupta est, qui de constantia Archipresbyteri in Iuramento suscipiendo iam labefactata & prostrata nunciauit; Nulla sane causa fuit vel prioris gaudii vel huius recens oborti doloris, cum ex æquo utrumque falso fundamento nitatur. Nam ut Regi nostro nunquam in mentem venit aliquid in *Blackuellum* statuere ut nec in alium quenquam; conscientiae causa, hæcenus fecit; Sic *Blackuelli* constantia non nutauit, nec in hoc suscipiendo Iuramento vacillauit; cum nondum comprehensus id pro relicta semper habuerit, authorque Catholicis omnibus fuerit, ne detræctarent. Et postquam comprehensus est nullam quæsierit moram, nulla nec tergiversatione usus sit, sed simul ac oblatum est liberè suscepit; tanquam quod legitimum esse neutiquam ambigeret, idque nec minis nec blanditiis ullis admotis ad eum inducendum, ut & ipse adhuc optimè testificari potest.

Quod ad modificationem & temperamentum attinet; nisi forte quod res in se æqua & licita, æquis & moderatis verbis optime ei consentientibus descripta sit, non video quid sit, quod de hoc crimine Iuramentum reprehendat. Nulla enim ibi temperatio modificatione verborum, iure nominetur *dolus & decipula Satane*; cum res ipsa tam luculenta sit tamque luculenter omnibus iuraturis exposita, ut non aliud molestius quicquam habeat, iis verbis quæ adhibentur in extremo, quibus æquivocatio vapulat reservatioque mentalis. Quæ quidem exotica doctrina à Catholicis recens excusa, meretur multo iustius stratagemata Sathanæ vocari, quam in re tam clara tamque temperata, non minus clara & conspicua oratio.

Sed quid nos novis hisce *Agrestibus* dicemus, de quibus cum Satyro merito queri possumus, quod ex eodem ore & calidum simul spirent & frigidum? *Liberum* enim omnesque scriptores nostros feruidos & paulo liberiores arguunt vehementer, quasi cerebrofos, & de Diaboli instinctu locutos: Nunc vero, si nos temperatius moderatiusque loquamur, stratagemata Sathanæ è vestigio nuncupatur. Merito idcirco cum Christo conqueramur, quod nec canentibus nobis saltant, nec mœrentibus collamentantur. Adeoque nec *Iohannis* severitas, nec *Christi* lenitas iis placere potest, qui extruunt Monachia suæ super basin traditionum suarum, & non ædificant Christo super fundamentum Verbi, & infallibilis veritatis eius.

Sed

Sed quid illud sibi velit quod ita dicitur, Sathanæ versutiam ibi adhibitam, idque conduntaxat fine, ut fides Catholica subvertatur, & Petri Primatus labefactetur, non possum equidem, nisi *Bellarmino* ipso utar interprete, diuinare. In vniuersa enim hac epistola sua nusquam verbum ponit quo demonstret, Primatum Sancti Petri vlla Iuramenti huius parte contingi, si modo nudam *Bellarmini* auctoritatem seiunxeris, quæ non est tanti, ut si omnis luculentior desit probatio, satisfacere possit conscientia cuiusquam vel mediocriter cordati viri. Ego enim, quantum mea mens assequi potest, sic statuo: non cælum à terra longius distare, quam professio obedientia ciuilem erga ciuilem Regem, distat ab ijs omnibus quæ Catholica fidei aut Primatui Sancti Petri quoquo modo sunt finitima. Etenim ad Catholicam fidem quod attinet, ecquid vel verbuli in toto Iuramento illo reperiatur, quod religionis causam aut spectet, aut sonet? Num qui iurat in ea verba, se aut crediturum, aut secus, aliquem fidei articulum profitetur? Num vel tantillum ibi nominatur aut vera aut falsa nomen Ecclesiae? Vicissim quod spectat Sancti Petri Primatum; nescio eccuius Apostoli ibi nomen nominetur, excepto quidem nomine Regis nostri *Iacobi*, quem Cardinali non placuit dignari in tota epistola suo nomine compellare; cum tamen ea quæ scribit eiusmodi sunt, quæ cum non leuiter tangunt modo, sed grauissime etiam feriunt. Vllane denique illic mentio sit, aut conceptis verbis, aut occulta aliqua & indire-

In Iuramento fidelitatis nulla decisio causarum religionis continetur.

et ratione, vel Hierarchiæ Ecclesiasticæ, vel successione, vel sedis Apostolicæ Sancti Petri, vel cõsimilis rei cuiuspiam? Nisi quod auctor epistolæ huius egregie cõmemorat de successione San-

Longe facili-
or probatio
est Regem
Maioribus
suis successis-
se, quã Pa-
pam / aucto
Petro.

cti Petri, eamq; cum successione comparat *Hen-*
rici VIII. cuius comparationis nec satis idoneæ,
& nimis petulantis atque procacis, miror eum
non penitus puduisse. Vt enim Rex noster *Hen-*
ricus Successor, is quem ille denotat, nec adhuc fe-
cit, nec postea facturus est, vt nouum quempiam
fidei articulum condere præsumat, aut de aliquo
fidei articulo iudicem se constituere, sed exem-
plarem suam obedientiam præstat, & omnibus
fidei articulis se submittit, non minori cum humil-
litate & modestia, quam quiuis ex plebe totius
Regni vel infimus: Sic si Pontifex æquẽ facile pro-
bare posset, se vel à persona, vel à doctrina, San-
cto Petro succedere, atque Rex noster filiductu
Regum *Angliæ Scotiæque* hereditarium Succes-
sorem se probauerit; nunquam negotij tantum
neq; tumultus fuisset ea dere in orbe Christiano
excitatum; nec ipsi *Bellarmino* opus fuisset, tan-
tum chartæ denigrasse de summo Pontifice, di-
sputanti in voluminibus illis ingentibus contro-
uersiarum, & demum concludere cum morali
quadam certitudine tantum, & cum illo suo *a Pie*
credendum introductis etiam *b Pontificum* ipso-
rum authoritatibus pro testimoniis, qui tamen A-
ctores sunt in hac causa, nec tanti ponderis, vt eo-
rum historica narratio articulus mereatur esse no-
stræ fidei. Illud interim pro certo scimus, Regiam
Maiestatem præclare imitari Maiorum suorum res

a Bellar. de
Romano Pon-
tif. lib. 2.
cap. 12. Idem
de Rom. Pon-
tif. lib. 4.
cap. 6.
b Bellar. de
Rom. Pon-
tif. lib. 2.
cap. 14.

IVRAMENTO FIDELITATIS. 51

gestas, & egregia facinora; In cuius Persona illorū virtutes & exempla multo illustrius enitent ac resplendent, quam de hodiernis Pontificibus probari facile potest, quod sint *simulos Petro*, præsertim in Regibus Anathemate percellendis, & subditis à fide sua erga Principes absolvendis.

Sed ad firmissimum eius argumentum appropinquamus, quod in eo positū est, ut Regi nostro panicum terrorem affingat, ac si frustra metueret, & incassum. Ait enim Cardinalis, *Non est unquā auditum ab initio nascentis Ecclesie, usq; ad hæc nostra tempora, quod ullus Pontifex, Principem ultimum, quamvis Hereticum, quamvis Ethnicum, quamvis persecutorem, cadimandauerit, aut eandem forte ab aliquo patrata probaverit.*

Argumentum Cardinalis maxime ponderosum.

Verum primo, cur volens, & de industria hæc præterit reliquos articulos iuramento illo cōprehensos; puta depositionem, degradationem, incitationem ad arma, Rebellionem denique contra Reges, quæ omnia non minus quam cædes illo in iuramento memorantur? Quippe cum hæc omnia eodem tendant, & quatenus à subditis tentantur contra Regem, non distent inuicem, cum nemo tam teneræ & scrupulosæ conscientiæ subditus existat, qui si alterum effecerit, alterū recusaturus sit, siquidem vires suppetunt. Neq; tamen irasci ei possum, quod rē tacitus præterierit, cum aliter effugere nullo modo potuisset, quo minus liquido & apertis verbis sibi ipse contradiceret, quod nunc retantum, & quoad effectum facit: De depositione enim Regum & degradatione

*Bellar. de
Rom. Pon-
tif. lib. 5. cap.
8. & lib. 3.
cap. 16.*

*Platina &
Cuspin. in
vita Henri-
ci 4.*

*Vide Oratio-
nem Sixti
Quinti, quā
habuit in
Consistorio
super morte
Henrici 3.*

per Pontificem, ita se magnifice venditat in libris
suis controuersiarum, vt hic negasse non fuisset
liberum, nisi cum honestate pudorem exuisset.

Sed vt redeamus ad cædes Principum à Pon-
tifice approbatas; nescio qua fronte, hoc contra
quam ipse nouit & intelligit, tam audacter possit
denegare. Quam multis enim Imperatorib. bel-
lum à Pontifice motum est intra tua ipsorum vi-
scera? Qui cum essent victi in prælio, ea conditio-
ne erant, vt & occidi possent; quod si contigisset,
non potuisset [opinor] Pontifex illud non appro-
basse, qui ita succensuerit *Henrico Quinto*, quod
patris sui corpus mortui sepeliuerit, postquam
eum Pontifex ad rebellandum contra patrem in-
citasset, & author ipsi cladis fuisset. Sed veteres
has historias ipsi *Bellarmino*, eiusque libris relin-
quentes, in quibus abunde, vt dixi, & authenticè
descriptæ sunt, ad nostra tempora oculos conuer-
tamus, in ijsque recordemur Panegyricam ora-
tionem à Pontifice habitam in conclau. In qua
Pontifex laudes & ipsius sceleris celebrat & Mo-
nachi, qui *Henricum* Regem *Francie* istius nomi-
nis *Tertium* vita priuauit: qui Rex tamen tam lon-
ge abfuit, vt aut Hæreticus, aut Ethnicus, aut per-
secutor esset opinione illorum, vt Pontifex ipse in
illa oratione de eo pronūciat in hæc verba, *Quod
verus monachus fictum occiderit*. Præterea ac si sa-
tis nō fuisset idem scelus oratione tam vehemen-
ti, & congratulatione illustrasse; quam parum ab-
fuerit, quin parricida Monachus in numerum Di-
uorum propter hoc suum tam gloriosum facinus
refer-

referretur, *Bellarmino* eiusq; sodalibus paulo notius est, quam nobis: tamē hoc nobis notum est, quod nisi quidam ē Cardinalibus in illō negotio maiora prudentia & maturitate vti fuissent, quam ipse Pontifex; fasti ipsi Pontificii, in quos relati sunt Diui, nobis tacentibus, *Bellarminum* aperte mendacii conuicissent.

Ac vt proprius adhuc ad nosmetipsos accedamus; quam multa molimina, & insidia contra Reginæ Dominae nostræ nuper functæ vitæ comparatæ sunt, quæ omnia molimina expressè per confessores suos nefarijs ijs imposita & iniuncta sunt per potestatem suam approbante Pontifice? Ad quam veritatem confirmandam, non est opus alio argumento: quam quod nullus Pontifex ex eo tempore vsq; ad hodiernum diem, quenquam aliquando hominem Ecclesiasticum in quæstionem vocauerit, quod tam sceleratis coniurationibus se immiscuerit. Imo sanctus ipse *Sāderus*, is cuius nomen literæ *Bellarminiana* tam honorificè vsurpant, huius rei veritatem [si viueret] comprobare posset; cuius libros qui scrutabitur, refertos eos inueniet non alia doctrina, quam hac ipsa. Et quodnam discrimen sit, Regemne quis occidar, aut occisum ab aliis approbet, vtrum author an hortator occidendi ipse sit; denique vtrum alios ad eadem excitauerit, an excitatis annuerit; has & huiusmodi distinctionum subtilitates *Bellarmini* ipsius iudicio remittimus. Ex hisce tamē quæ diximus manifestū appareat, quam mirè huius hominis impotentia & affectus eum transuersum

abripuerint, & tali contradictione se irretire atque implicare coegerint, qua & suæ notitiæ ac conscientiæ, & testimonijs tot librorum suorum, & denique huius temporis apertissimæ consuetudini præuaticetur.

Verum quis miretur contradictionē sui ipsius in hac causa, cum ingentia illa volumina sic vndique contradictionibus sint referta? Quas cum ipse, aut alius quispiam conciliare potuerit, tum demum hanc quoque impudentissimam inficiationem [de Pontificibus nihil vnquam contra Principes attentantibus] quam adhibet in epistola, cum superioribus eius libris [vt ante diximus] facile conciliari posse credam?

Iam vero ne & illum imitari videat, ea temerè affirmans, quæ nusquam probem; ad ipsius libros & locos, quos hîc describam, lectorem ablegabo, vt de cōtradictionibus hominis, libri ipsi, sine me, testificentur.

a Bellar. de
Iustif. lib. 5.
cap. 7.

b Contra o-
mnes quinq;
libros suos de
Iustificatio-
ne.

c Bellar. de
am. ss. gratia
& statu pec-
cati, lib. 2.
cap. 13.

d Ibidem
paulo post.

In libris suis de *a* Iustificatione affirmat, quod *propter incertitudinē propriæ Iustitiæ, & periculum inanis gloriæ, tutissimum est, fiduciam totam in sola Dei misericordia & benignitate reponere.*

Quæ eius *b* assertio è regione contraria est toti tractationi, & vt sic dicam, torrenti quinque illorum de Iustificatione librorum, in quibus tamen libris, ea, quæ iam citauimus, verba continentur.

Deus non inclinat hominem ad malum, neque c. physicè neque moraliter.

Mox contrarium affirmat, quod *Deus inclinat quidem ad malū, non physicè, sed tamen d. moraliter.*

e Epis-

e Episcopi Apostolis succedere, Presbyteros autem septuaginta Discipulis, docent constanter omnes Patres.

e Bellar. de clericu lib. 1. cap. 14.

Sed & contrarium affirmat, quod *f* Episcopi non proprie succedunt Apostolis.

f Bellar. de Pontif. lib. 4. cap. 25.

g Iudas, inquit, non credidit.

g Bellar. de Pontif. lib. 1. cap. 12.

At contradicit alibi: *h* Iudas iustus fuit, & certe bonus.

h Bell. de Inf. lib. 3. cap. 14.

i Observatio Legis secundum substantiam operis requirit, ut sic Preceptum observetur, ut peccatum non committatur, & non fiat homo reus, ob Preceptum non impletum.

i Bell. de g. a. 11a, & libero arb. lib. 5. cap. 5.

Contra. *k* Sciendum est, non esse omnino idem, facere bonum morale, & observare Preceptum secundum substantiam Operis potest enim servari Preceptum secundum substantiam Operis, etiam cum peccato.

k Ibid. cap. 14.

l Petrus non amisit eam fidem, qua corde creditur ad iustitiam.

l Bellar. de Pontif. lib. 4. cap. 3.

Contra *m* Petri peccatum fuit lethale.

m Bell. de Inf. lib. 3. cap. 4.

Antichristus *n* Magnus futurus est, & more aliorum Magorum occulte Diabolum ipsum adoraturus.

n Bellar. de Rom: Pontif. lib. 3. cap. 14.

At contra, *a* Abhorrebit ab idololatria, execrabitur atque oppugnabit idola, denique templum denovo edificabit.

a Ibidem ex sententia Hippolyti & Cyrilli & cap. 12. eiusdem libri.

p Verbis consecrationis, vera & solennis oblatio celebratur.

p Bell. de mis. salib. 1. c. 27.

Contra, *q* Sacrificii oblatio magis in re, quam in verbis consistit, & illa actio, qua corpus Domini super altare ponitur, vera & realis oblatio est.

q Bell. de mis. salib. 2. c. 12.

Mundi finis non potest sciri.

e Bellar. de Christi anima lib. 4. cap. 5.

f Bellar. de
Rom. Pon-
tif. lib. 3. cap.
17.

t Bellar. de
Pontif. lib. 3.
cap. 14.

u Bell. ibid.
x Bellar. de
Rom. Pon-
tif. lib. 2.
cap. 31.

y Bell. de
Rom. Pon-
tif. lib. 4.
cap. 24.

Contra, f Post Antichristi mortem non futuri sunt
nisi quadraginta quinque dies, usque ad mundi finem.
t Roma sedes erit Antichristi, & decem Reges
comburent purpuream meretricem, id est Romam.

Contra, u Antichristus Romam odio habebit,
& pugnabit contra eam & comburet.

x Duobus modis intelligi potest nomen uniuersa-
lis Episcopi, vno modo, ut ille qui dicitur uniuersalis
intelligatur esse solus Episcopus omnium urbium
Christianarum, ita ut ceteri non sint Episcopi, sed
Vicarii tantum illius, qui dicitur Episcopus uniuersa-
lis: quo sensu Papa non est uniuersalis Episcopus.

Contra, y Omnis ordinaria iurisdictio Episco-
porum descendit immediate à Papa, & est in eo, &
ab eo in alios deriuatur. Quos ego paucos è mul-
tis consimilibus selegi locos, ut prudens lector ex
vngue Leonem dignoscere possit. Hoc enim in Bel-
larminianis scriptis (inter legendum) sæpius ob-
seruaui, eum quotiescunque grauiori aliqua obie-
ctione premitur, quæ ipsum vellicet & pungat,
nihil morari nec meminisse, vtrum argumenti so-
lutio doctrinæ suæ alibi tradita sit cōtraria, dum-
modo eius vsui pro tempore inseruiat, & effugio
aliquo esse possit, quo præsentem procellam de-
clinare videatur.

Nunc autem ut eo redeamus vnde digressi su-
mus, Cum, inquit, Pontifices nihil unquam atten-
tarint contra Reges, cur quaeso vnus Rex Angliæ ti-
met quod ex tot Christianis Principibus nullus ti-
met, nullus timuit? Quid audio? Nulline vnquam
Imperatores, aut Reges Christiani sibi met à Pon-
tifice

tifice timuerunt? Quomodo igitur miseri Imperatores isti, quos iam dicam, iactati sunt per Pontifices atque inquietati, tandem etiam penitus per eosdem subuersi perierunt? In cuius rei testimonium, iamdudum citavi *Bellarminianos* ipsos libros. Nunquid non timuit *a* Imperator ille, qui triduum expectauit ad ianuam Pontificis summo gelu & niuibus, antequam ei aditus pateret? Nunquid & ille *b* Imperator non timuit, qui pronus in ventrem procubuit, dum alius quidam Pontifex ceruices ei conculcaret? Quid? ille etiam *c* Imperator parumue timuit, cui tertius quidam Pontifex Regni Diadema de capite pedibus deturbauit? Annon & *d* Philippus timuit, de quo, cum Imperator inuito *Innocentio tertio* creatus esset, Pontifex in hanc vocem erupit, *Aut Pontifex Philippo Diadema, aut Philippus Pontifici in signe Apostolicum adimet?* Quo dicto, Pontifex *Othonem* in eum incitauit, qui eum postea interemit. *Otho* autem cæde facta *Romam* venit, & Imperator à Papa inauguratus est, quamuis postea ab eodem, imperio etiam priuatus est. *e* *Fredericus* annon timuit, cum eum *Innocentius* excommunicaret, regno priuaret, principes à iuramento fidelitatis ei dato absolueret: denique in *Apulia* quendam subornaret, qui eum veneno extingueret? Quo tamen ex haustu eum conualuisset, conduxit *Manfredum* quendam, qui venenum ei daret, quo sumpto mortuus est. Quid autem *a Alexander* scripsit *a Pauli Iouis Sultano*? Vt si absque molestia vellet degere, aliqua ratione tollendum de medio Imperatorem

a Abbas Vr spergen.
Lam. Scaf.
Anno 1077.
Platina in
vis. Greg. 7.
b Alphon.
Ciacou. in
vita Alex. 3.
Genebr.
Chronol.
c Ranulph.
in Poly
chron. lib. 7.
d Abbas Vr-
spergen.

e Petrus de
Vineis Epist.
2. lib. 2. &
Cuspin. in
vita Frederi
ci 2.

a Pauli Iouis
hist. lib. 2.

b Cuspinia-
um.

c Rog. Ho-
mend. pag.
539.

d Gomecius
de rebus gest.
Franc. Xime-
ni Archie-
pisc. Tolet.
lib. 5.

e Responso
Card. Alani
ad literas
Stanleii An-
on 1587.

curaret: Qua gratia misit ei Imperatoris imaginē
pictura expressam. Quid b *Alexander* ille sextus?
Nonne ducenta millia aureorū à *Biazete* Turca
accepit, ut ea mercede fratrem eius *Gemen* vel [ut,
quidam appellāt] *Sisinnium* necaret, quippe quem
Roma tum captivum tenuerat? Nonne conditio-
nes oblatas amplexus est, & peracta cæde pecu-
nias accepit? Quid c *Henricus* noster eius nomi-
nis secundus? Nonne timuit post occisum *San-
ctum Thomam*? qui præterquam quod nudis pe-
dibus in peregrinatione incescit, virgis etiam pœ-
nas dedit in Sacratio, tanquam Scholæ discipulus,
solatusque se eo est, quod nihil gravius pateretur.
An non timēdi causa fuit Patri Regis *Galliarum*,
qui nunc est, cum regnum *Navarra*, quod eius
iure fuerat, d Pontifex abalienaret, Regique *Hi-
spano* donaret, cuius regni dimidium Rex *Hispa-
nus* hodieque obtinet? Annō is, qui nunc regnat,
filius eius iure timuit, cum se ab excommuni-
cationis vinculis relaxari tam suppliciter obsecraret,
ut Legatum suum *Roma* virgis cæsum, pœniten-
tium more passus sit? Quid? quæ nuper extitit
Regina nostra? nonne erat quod circumspiceret,
sibi que caueret, cum à *Pio Quinto* excommuni-
cata esset? subditi eius à fide & obedientia abso-
luti, quam ei debebant, Regnum *Hybernia* ab ea
ad Regem *Hispania* translatum, atque denique
nobilis ille fugitivus Theologus, eodemque pur-
pureo decoratus galero, quo nunc *Bellarminus*,
non est veritus *Stalesiana* proditoris a Apologia
publicare, in qua illud defendit, quod quādoqui-
dem

dem excommunicata esset Regina & Hæretica, non solum liceret iam eius subditis, verumetiam necesse esset ab obligatione conscientiarum, nudare eam omni, quo possent, presidio, & siue exercitus, siue oppida, siue arces & propugnacula eius obtinerent, Regi *Hispano* hosti tradere, Regina deinceps nihil habente proprium aut suum? Sed, etiamsi verum sit, sapientes alieni periculi exemplo proposito excitari: ut sibi caueant, sibi que prospiciant, iuxta tritum illud sermone prouerbum:

Tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet.
tamen Regi nostro Serenissimo *Jacobo* domesticum periculum in Personam suam intentatum stimuli instar fuit, vel potius classici cuiusdam canori, sibi ut caueret.

Primo quidem Bullarum divulgatione earum, quarum feci iamdudum mentionem, quo omni prohiberetur & Regni aditu & Coronæ. Deinde ubi intrasset, plenamque possessionem adeptus esset, horrenda illa Coniuratione pulueraria, quæ Regem cum suis, & Regno & vita penitus spoliatura fuisset. Ut ut autem Pontifex omni ratione se purgare laborat, quo minus eius adminiculis fulta coniuratio illa fuisse videatur, tamē negari non potest, primarios eius in hoc Regno administratos, & præcipua mæcipia Iesuitas, ipsissimos illius actores designatoresque fuisse. Quo etiam crimine, is qui Princeps fuit cohortis, mortuus est in confessione facinoris; alios cōscientia egit in fugam, nonnulli etiam ipsam in Italiam penetrarunt. Neque tamen, aut illi, qui Regnum hoc fuga de-

seruerunt, nec *Baldwinus*, is, qui quanquam substitit in *Belgio*, laborauit tamen nihilominus conscientia sceleris, vnquam sunt in ius à Pōtifice vocati, nedum pœna ab eo affecti, quod in tam turpe & nefarium negotium consensissent. Quæ cum ita sint, quid opus est tanta vel admiratione vel exclamatione Cardinalis, Quod *Solus Rex Angliæ* timet? &, *Quis vnquam alius ex omni numero Christianorum Principum aut timuit, aut timet præter ipsum?* Quasi vero Rhetorica sua præpotente efficere posset, vt aut Rex, aut nos eius fideles subditi non crederemus sensibus nostris, solem meridie lucere negaremus, nec vero ad illius iam incārtaiones cum serpēte, sed ad euidentem & conspicuam rerum veritatem aures obturaremus. Neque tamen quantumcunq; stupens admiretur; Panicum hūc terrorem esse quo Rex laborat, vnquam euicerit. Ecquid enim Papam pro securitate sua Rex obsecrauit? Ecquid nam alios Principes Christianos amicos suos & necessarios cohortatus est, vt apud Papam pro ipso interpellarent? Ecquid aut opem aut præsidium ab ipsis vllum emendicauit, quo incolumitati suæ satis consultum videri posset? Nihil minus: adeoque totum hoc quod *Bellarminus* tantopere admiratur, & quod tanquam inauditam timiditatem exagitat, eo tantum tēdit, vt quod sapientis est Pastoris, oues ab hædis in suis pascuis propriisq; discriminet. Nam cum illud constet, siue Pontificis aliquæ partes in proditione Pulueraria, siue nullæ fuerint, tamen nefarios parricidas eos, qui pœnas

nas dederunt, vsque ad mortem suam professos esse, zelum duntaxat religionis causam sibi fuisse tam diri facinoris aggrediendi: Imo cum nonnulli ex ijs, ne in morte quidem adduci potuerint, vt veniam criminis, aut à Deo, aut à Regia Maiestate peterent, aliosque è sociis suis ad parem constantiam animarint; parumne magna causa fuit Regi nostro & Senatui, hoc oblato Iuramento subditos bonos à perditis, tanquam nota quadam inusta, discernendi? Imo vero internoscendi inter illos ipsos è Papistis, qui quantumvis incensi essent in studium religionis suæ, tamen alioqui boni ciues & probati erant, atque illos, non quidem homines, sed furias & faces infernales, qui iisdem principijs addicti videbantur, quibus ipsius prodicionis Principes erant confisi? Imo, ex omnium qui vnquam fuerunt Regum rebus gestis, ecquidnam tam gratiosum auditum est erga contrariæ religionis sectæque homines, quam vt hoc interposito Iuramento, fidem suam & integritatem in ciuilibus negotiis Regi sponderent, atque ita & crimen illud & graue dedecus abstergerent, quo omnes illarum partium Professores premebantur, paucorum noxa, & contagione eorum, qui puluerarium parricidium conflassent?

Quod autem illustrat hoc suum tam ponderosum tamque inuictum argumentum, introducta per similitudinem à *Juliano* Apostatæ historiâ, illiusque ratione agendi cum Christianis, cum in eas angustias illos cōcluderet, vt aut Idololatriam perpetrarent, aut prodicione se illaquearent; cu-

a Nazian.
in Iulianum
inuestius
prima.

*Diffimilis
Similitudo
Cardinalis.*

perem meminisset hic noster Author, quicquid sit de similitudine, cui concessum esse aiunt, ut vno pede claudicaret, tamen hanc similitudinem perperam omnino lectam, ut quæ & pedibus, & manibus, & omnibus omnino membris capta sit corporis. Ostendam enim idque paucis, nec tantillum congruere cum præsentî instituto, præterquam in eo, quod *Julianus* Imperator fuerit is, contra quem hæc diriguntur, Rex. Principio, *Julianus* fuit Apostata, totique fidei Christianæ renūciauit, quam olim professus fuerat, & denuo in Ethnicum, vel potius in Atheum conuersus est: Rex noster Christianus est, nec vnuquam deseruit eam religionem, quam propemodum cum lacte imbibit, nec professionem suam aliquando erubuit. *Julianus* contra Christianos se conuertit, tantummodo quod in confessione causæ Christi perstarent. Rex noster hac in re cum subditis agens, id tantum spectat, ut nota extet aliqua, qua distingui possit inter subditos fideles & perfidos. *Juliani* finis fuit Christianorum euersio: Regi nostro finis non alius propositus est, quam ut Fidem Christianam in statu tranquillitatis atque otii tueatur. *Julianus* eo tendebat, ut homines adduceret ad idololatriam partandam: Rex noster eo tantum, ut subditos suos adducat ad manifestam professionem naturalis suæ fidei, ac ciuilibis obedientiæ hac velut tessera obsignandâ. *Julianus* eam ratione præ cæteris iniuit, ut subreperet incautis, & non cogitantes illaquearet: Regis nostri tota ratio, quam sequitur hæc in re, plana est & cui-

euidens, omniq; procul obscuritatis integumen-
to, siquidem nec veniam ulli vnquam negauit eo-
rum, qui ad iurandum vocarentur, deliberandi
secum per otium, commentandique de eo in
quod iuraturus esset. Et, si quis forte interpretatio-
nem requireret, suppeditauit item omnem, quan-
tam quisque postularer. Sed summa dissimilitudo
in eo vertitur, quod *Julianus* eos impulit, vt Idolo-
latriam perpetraret statuis imaginibusq; colendis.
Rex noster omnesq; eius subditi, qui quidem de
religione cum eo sentimus, adeo longe absumus
ab hac culpa, vt à vobis hæretici vel eo nomine
censeamur, quod ab idololatria patranda tã lon-
ge refugiamus. Adeo, vt in eo, quod præcipuū est
rei, præcipua etiam contrarietas emineat: Nam
Julianus persecutionē mouit Christianis propter-
ea, quod idololatriam nollent committere, Rex
autē noster à vobis persecutor estimatur, propter-
ea quod idololatriā non vult admittere. Ita vt cō-
cludamus hunc locum, recte omnino quadra-
t in *Bellarminum* tam inepta similitudine vtētem,
Poetæ veteris illius sententia, *Perdere quos vult
Iupiter, hos dementat.*

Itaq; non sequitur eius conclusio illa tam alle-
na à charitate, quod sibi videatur, ea fraude compo-
situm esse hoc iuramentum, vt nemo detestari prodi-
tionem in Regem, civilemque subiectionem profiteri
possit, quin & Primatum sedis Apostolica perfidē
abnegare cogatur. Sed quonam modo hanc o-
pinationem ipse sibi ex digitis suis, vt ita dicam,
exuxerit? nō possum perspicere. Id enim intelligo,

quod & sæpe dixi, nunquam eum hoc probare ne conari quidem: imaginationi autem occurrere nulla nixæ probabilitate, est cum euanida vmbra velle luctari. Id quidem nemo negat, Christi seruos permultos tam Sacerdotes quam alios, genus omne tormenti constanter pertulisse, atque adeo mortem ipsam pro Christi confessione oppetisse: Itaque exemplis eius omnibus, quæ pro huius rei confirmatione adducit, non aliter mihi nunc opus est respondere, quam si eum admonuero Sophistæ partes ab ipso actitari in his omnib. exemplis constantiæ martyrum inculcandis, dum *Controversum* semper accipit *pro Confesso*; quasi nihil inter illam causam & hanc nostram interesset.

Sed tamen quo facilius lector cognoscat, non solum quam ineptè similitudines illas adhibeat, verum etiam quam turpiter in locis omnib. quos citat sese gerit; non alienum putavi loca ipsa describere quæ ab eo citantur, vna cum breui Pericope quadam genuini status particularium causarum ijs locis comprehensarum. Ex quo facile manifestum fiat, quam parum hæc exempla causam nostram attingant; imo vero è contrario, quam præclarè nobis seruiat vera eorum sententia, sic ut ijs tanquam telis repercutere iure possimus ipsum illum qui intorquet.

* 2. Macc.

6. 18.

Responsio ad
exemplum
in Eleaza-
re.

Ac primo quidem quod * *Eleazarum* attinet, si Archipresbytero ratio esset recusandi Iuramentum à Rege oblatum tam bona, tamque constas, quam fuit *Eleazaro* cur à porcinis carnibus gustandis abstineret; adhiberi à Cardinale non sane inscite

inscite posset hoc exemplum, ad suum institutum comprobandum. Nam vt *Eleazarus* Scriba fuit primarius, sic Archipresbyter primarius Sacerdos est, vt *Eleazar* exemplum permagnam vim habuit ad iuniores Scribas animandos Legem vti seruarent, vel si ille simulate comedisset, vt eos quoque ad simulationem instrueret; sic exemplum Archipresbyteri valde quidem eo valet, vt inferiores Sacerdotes vel ad suscipiendum Iuramentum hoc alliciat, vel etiam à suscipiendo deterreat. Sed cum fundamentum malum sit ac vitiosum, ædificium super impositum non potest vllò modo esse diuturnum. Quod enim exemplum, quæso, reperitur in vniuersa sacra scriptura, quo recusatio iuramenti à Rege oblati, vel detrectatio obedientiæ erga Regem præstandæ, stabiliatur? Posset autem & Cardinalis reminisci, si vellet, quod cum ab Ecclesia lex fertur, Verbi gratia, de carnibus per certos dies non gustandis, qui obtemperare tum detrectat, eum iustam Ecclesiæ censuram incurrere. Quod si ita comparatos esse homines oportet, vt emori omnino malint, quam vel minimam ex ceremonialibus Dei legibus infringere, & macerare corpus suum ac tabefacere potius, quam positiuam Ecclesiæ legem violare; Nonne vicissim eam veniam daturus est Archipresbytero, vt & animam suam à peccato, & corpus à supplicio putum intactumque custodiat, politicis Regis legibus obseruandis? Nonne concedet, vt bono quasi prælucens exemplo suo, firmam in Rege opinionem ingeneret similis obedientiæ à sacerdotibus

1. Sam. 14.
24.

item inferioribus pari alacritate præstanda? Atque hæc, ut mihi quidem videtur, applicatio accommodatioque non paulo rectius congrueret cum exemplo Cardinalis. Sed tamen non video, quominus Cardinali memoriam nunc refricem, & de alio iuramento quodam à Rege olim populis suis imposito, quo & suam ipsius vitam in discrimen adduxit, & totius exercitus salutem periculo exposuit, cum mane populum iurare cogeret, se cibi nihil sumpturos ante noctem; cuius Iuramenti obseruantiam adeo rigide exegit postea, ut filius eius natus maximus *Ionathan*, Regni que hæres, vitam prope amiserit, quod contra eam legem fecerit, paululumque mellis gustarit, etsi ille quidem nesciebat talem aliquam omnino legem latam. Quid ergo? Et tamen nostrum hoc Iuramentum, tam præsertim graui ac premente occasione natum pro perspicua Regis, Regionumque posterorum incolumitate, quo populus arceretur, ne ita alte amarum illud poculum ebiberet Antichristianarum scortationum, quin tantulum modo mellis in cordibus retinerent, quantum satis esset ad arguendum eos desponsatos manere Regis Maiestati in coniunctissimo illo obedientiæ vinculo, hoc cene, inquam, Iuramentum nostrum à vobis ad inferos usque amandabitur, & Sathanæ iam stratagemata dicetur? Taceo, si prius tamē hoc dixerō, sortem à Deo datam ad illud Iuramentum *Sauilinum* tum sancendum, & vestrum hoc iudicium, quo Regis nostri Iuramentum infamandum censuistis, non ex eodem vtraque gremio prodiisse.

Venio

Venio iam ad eius exemplum de *Basilio*, quod Theodoret. li. 4. cap. 19. ideo scilicet accommodatum est, ut ille præ se fert causæ suæ. Primo autem observandum hic est, si Cardinalis vsitatum & familiare quoddam artificium suum omittere vellet, quo in omnibus Responsio ad exemp. de Sancto Basilio. utitur citationibus, quodque in eo consistit, ut si quid pro ipso facit, assumat, relinquat, si quid aduersatur & officit, & authoris sensum non minus, quam sententiam explicaret, haud ita difficile nobis fore antiquitati respondere, quam contra nos affert. Exemplum eius, quod dico, petamus, si placet, ab hoc ipso loco. Si verba *Theodoreti*, quæ hic citat, paululum modo ultra contexuisset, in eam sententiam proxima planelinea comprehensam incurrisset, quæ non paulo maiores vires habet ad hortandum Archipresbyterum Iuramentum uti suscipiat, quam ad dehortandum atque terrendum. Sequitur enim verbis omnino proximis: *Imperatoris quidem amicitiam magni sependere cum pietate, quæ remota, perniciosam esse dicere.* Sed ut omnes dispiciant, utri nostrum plus faueat præsens hic locus, mihi ne, an illi? ostendam paucis propositum Auctoris.

Valens Imperator, ut qui esset *Arianus*, cum Modestum, ut Nazian. eum vocat in orat. sua de morte Basilii. instigante vxore Ecclesias omnes Pastoribus suis nudasset, *Cæsaream* venit, quem locum Sanctus bVide cap. 12 eiusdem libri. tunc *Basilius* regebat Episcopus, qui, ut habet historia, lumen habebatur orbis terræ. Antequam autem eo veniret Imperator, amisit Præfectum suum, qui Sanctum *Basilium* verbis induceret, ut cum *Endoxio* (b qui Episcopus *Constantin-*

tinopolitanus cum fuit, princepsque Arianæ factionis) societatem tueri vellet : sin vero renueret, non dubitaret recta eum pellere in exilium. Hic præfectus Imperatoris cum *Casaream* venisset, *Basilium* ad se accersitum honorifice tractauit, blande allocutus est, denique rogauit, ut temporì cederet, nec verò utilitatem tot Ecclesiarum periclitari sineret tenui exquisitione dogmatis. Porro & de Imperatoris gratia reconcilianda benigne ei pollicitus est, operamque suam obtulit, si quid esset, in quo gratificari ipsi posset. Respondit ad hæc omnia S. *Basilius*, *Illecebras has sermonis esse, & pueris quidem capiendis idoneas inhiantibus ad palpatum: Illos vero, qui Diuinis innutriti essent literis, nunquam omnino pati posse, ut earum una syllaba in discrimen veniret, adeoque, si opus esset, nullū genus mortis pro illis subeundum recusaturos. Imperatoris quidem amicitiam magni se pendere cū pietate; illa remota, perniciosam esse.*

sic se habet veritas historię. Iam vero compareret, qui vult causam Sancti *Basilii* cum causa Archipresbyteri: Nam alioquin nec orthodoxū Regem decuit cū tā *Ariano* atque hæretico Imperatore conferre. *Basilius* tentatus est, ut *Arianus* esse vellet: Lis nulla mota est Archipresbytero de causis fidei. *Basilius*, nisi verbum ei Diuinum obstirisset, Imperatori libens obtemperasset: Cum Archipresbytero illud agitur, ut obtemperare non nolit, quamuis id ab eo verbum Dei exigat. *Basilius* permagni fecit gratiam Imperatoris, si salua pietate eam promereri potuisset: Archipresbyterum
hor-

hortatur Cardinalis, ut reiiciat, et si consentaneum pietati sit, ut amplectatur. Sed ut nihil plane non tentet, quo miserum Archipresbyterum obruat & pessundet; non satis habet constantiæ & fortitudinis præcepta ei decantare, propositis *Eleazari* & *Basilii* exemplis, nisi lapsum eius comparans cum lapsu Sancti *Petri*, itemque *Marcellini*, penitus eum exanimet. Quorum quidem duorum, *Petri* & *Marcellini*, longe formidolosissima fuit conditio, spectatis amborum & personis & locis omnium, qui aut Scripturæ diuinæ voluminibus occurrunt, aut Ecclesiastica tota historia memorantur. Alter enim solum verum Deum abnegavit; alter Dominum & Seruatorem nostrum *Iesum Christum*. Alter idolis immolauit more profanæ Gentilitatis: alter cum Iudæis contumacibus Dominum & magistrum suum eiuravit. Quod nisi illud Cardinalis laborat, ut conscientiam Archipresbytero horrefaciat, aut ipsum miserum desperationis voragine absorbeat; nescio profecto quorsum comparisonem talem vllam instituat? Illud tamen certo scio, neminem, nisi qui ipsorum poculo dementatus est, non vehementer admiraturum, cum audierit iuramentum obedientiæ ac fidelitatis erga Principem, cum Apostatica abnegatione Dei Opt. Max. aut *Christi* Domini eiuratione in comparisonem aliquando potuisse venire.

Sed, ut omittamus differentiam *διὰ διαφορὰν* vtriusque causæ (simulque æquiparationem illam satis præposteram S. *Petri* Ecclesiæ capitis, ut ipsi

*Expenditur Bellarmini-
ana æquipa-
ratio lapsu-
um S. Petri
& Marcelli-
ni cum Ar-
chipresbytero
facto.*

a vide Plati- perhibent, & Papæ Apostatæ [*a* miror eum tyti vo-
nam in vita luisse hoc exemplo *Marcellini*; cum frater eius
Marcellini. *b* Cardinalis *Baronius*, itemque nouissima Conci-
b Baron. An- liorum editio *c Biniana* toti huic historiæ fidem
no 302. num. videantur abrogare. Aiunt enim *Es clare refutari*
96. posse, & probabiliter ostendi, historiam duntaxat ob-
c Binnius reptitiam esse; nisi quod (inquit *Baronius*) non fa-
Concil. Tom. cile recedendum esse putamus ab ea sententia, qua
1. pag. 212. communi hætenus consensu credita est.

Quod si liberæ essent coniecturæ, non recusaf-
 set, opinor, ne ipse quidem Cardinalis in eorum,
 quos dixi, sententiam pedibus concedere, nisi v-
 na & altera clausula eum remoraretur in Concilio
 illo *Sinuessano*, quippe ipsius institutis valde ac-
 commoda. Quarum vna hæc est: *Prima sedes a*
nemine iudicatur. Nec non altera consimilis: *Iudi-*
ca causam tuam, nostra sententia non condemnabe-
ris. Verum enim uero, cur conciliū, præsertim ma-
 gnum, ut ille hoc appellat, trecentorum Episcopo-
 rū, præter alios, qui tū aderāt cōueniret, qui, prius-
 quā conuenirent, certo scirent nihil se iure agere
 posse? Itaq; & cū iā congregati essent, cuculorum
 dūtaxat more eandē cantilenam suā sæpius itera-
 bant, quod *Prima sedes a nemine iudicatur*, & post
 tridui sessionem [longum me hercule tempus ma-
 gno in primis grauique Concilio] re infecta disces-
 ferunt. Et tamen ita fingitur, septuaginta & duos
 testes contra ipsum productos, eosq; Excōmuni-
 cationi eius subscripsisse, & suo ipsum ore cōtra le
 pronunciasse *Anathema maranatha*. Quæ tam ab-
 surdæ contradictiones, ut conciliari possint, able-
 gan-

Apolog. Pa-
tris Pauli ad-
uersus oppo-
sit. Car. Bel-
lar.

IVRAMENTO FIDELITATIS. 71

gandus est mihi Cardinalis hic noster *Venerias* ad patrē *Paulum*, qui in Apologia sua, aduersus propositiones Cardinalis, valde erudite eas disseruit.

Sed ab vno Pontifice ad alterum tranſeamus. Nam quam principem locum in articulis fidei ac religionis hoc iuramentum habeat, iam dudum satis demonstratum est. Cur *Gregorium* Apostolum nostrum vocarit, nescio; nisi fortē quod *Augustinum* aliosq; cum eo monachos hūc in *Angliā* legarit, qui nos ad Christi fidem traducerent. In quo utinam, qui hodie ei succedunt Pōtifices, exemplum eius imitare vellent. Et si enim diuina [ut quidem ait] reuelatione eos in *Angliam* miserit, ad regē *Ethelbertum*, tamen cum hac appulissent, nullam exercuerunt muneris sui partem, nisi pace permissūque Regis. Eodem modo rex *Lucius* misit ad *Eleutheriū* *Gregorii* antecessorē in Pontificaru, eiq; *Eleutherius* varios vicissim delegauit Episcopos, qui omnes locum suum in hac Pro- uincia Regis autoritate obtinuerunt. Hi & ad fidem conuenere gērem nostram, Regi parendum esse docuere. Quod si hodierni Pontifices his insistere vellent maiorum suorum vestigiis, equidē nec fugitiuos alieni Principis foris exciperent, nec eosdem rursus domum remitterent [non solum absque vlla venia Principis, verumetiam manifesto contra ipsius leges] cum consiliis proditoriis, & doctrina meram rebellionem spirante, ad subditos absoluendos ab obedientia sua erga legitimum suum Regem & Principem. Neque vero tam crudeles essent erga sua ipsorum

Responsio ad locum S. Gregorii.

Greg. Epist. lib. 1. ca. 42.

Beda Ecclesiast. Histor. gen. Angl. li. 1. cap. 25.

Beda Ecclesiast. Hist. gē. Angl. lib. 1. cap. 4.

mancia, vt cum his mercibus eos dimittentes, aut suspicionem Reipb. de iis iniicerent, aut incertum vitæ discrimen ipsos adducerent. Iam quod attinet ad Apostolum nostrum (quoniam quidem placet Cardinali hoc eum nomine insignire) equidem ita mihi persuadeo, rem utilem Ecclesiæ me facturum, si hunc vnum modo fructum laboris istius mei percipere potuero, vt à Cardinali impetrem, ne sinistre deinceps agat incitandis patribus, nec eorum dicta contra ipsorum mentem sensumue contorqueat. *Gregorianam* enim hæc epistola scripta est ad *Ioannem Panormitanum* in *Sicilia* Episcopum; cui concessit vsum pallii iis temporibus, eoque ordine gestanti, quo *Siculi* sacerdotes & antecessores eius vti essent soliti, simulque cautionem hanc interponit; *Ne Apostolicæ sedis reuerentia ullius presumptione turbetur. Tunc enim status membrorum integer manet, si Caput fidei nulla pulsetur iniuria, & Canonum manet incolumis atque intemerata semper autoritas.*

*Greg. Epist.
lib. II. ca. 42.*

Iam verba ipsa expendamus. Scripta hæc epistola fuit ad Episcopum quendam, eoque proprie fine scripta, vt pallii vsum ei indulgeret, quod inter Ceremonialia est, atque *Adiaphora*. Pontifex Romanus boni consuluit, vt videtur, quod pallium gestare non auderet, nisi venia à sede Apostolica prius impetrata. Denique cautionem ei aspergit eam, quam illa verba complectuntur, quæ ex *Gregorio* Cardinalis citauit. Quam quidem doctrinam tam longe abest nos, vt oppugnemus, vt amemus probemusque non parum. Omnem
enim

enim ceremoniam, quam Christianus Magistratus & Ecclesia præscribunt ordinis causa, inuiolabiliter seruandam esse decernimus, omninoque, ubi in rebus eius naturæ & generis ipsi capiti & gubernatori non paretur, fieri non potest, quin ad Tartaream cõfusionem præcipiti cursu membruant. Sed quod *Gregorius* illo vocabulo *Capitis fidei*, caput se nostræ fidei, aut religionis prædicauerit, consistere nullo modo potest cū reliqua eius doctrina atque scriptis. Primum enim cum alius* vniuersalis Episcopi titulum occuparet, *Gregorius* dicere non dubitauit, *quicumque illud nomen sibi assumeret, præcursorem esse eum Antichristi*: qui tamen titulus longe infra eum est, quo quis Caput fidei nominetur.

*Iohannes
Episcopus
Constanti-
nopolitanus,
Greg. lib. 4.
Epist. 3.*

Porro quum offerretur ipsi Pontifici Romano, *Gregori* hæc sunt verba repudiantis oblatum, ac detestantis: *Nullus unquam decessorum meorum hoc tam profano vocabulo uti consensit, Nullus decessorum meorum unquam hoc singularitatis vocabulum assumpsit, nec uti consensit. Nos Pontifices Romani huius vocabuli gloriam oblatam non querimus, non recipimus.* Ergone, obsecro, qui nomē vniuersalis Episcopi à se repudiabat, Caput fidei sese vocari æquo animo laturus erat? Nisi forte eo sensu, quem iam exposui; quem si ille sensum pertinaciter reiiciat, dabit mihi veniam, vt id de vno nunc *Gregorio* dicam, quo ille de multis & sæpe dicit ex omni numero Patrum, *Minus caute locutus est.* Igitur vt Apostolum nostrum è manibus ipsius eximamus, ad nosque reuocemus, vt noster

*Greg. lib. 4.
Epist. 32. §
36.*

*Bellar. de Põ-
sis. lib. 2. cap.
10. & lib. 2.
de Christo,
cap. 2.*

porro sit in hac causa, non illius: est hoc quidem verū quod dicit hoc loco, sed eo tamen sensu, quo dicit. Cum disturbare, aut imminuere, aut abolere molimini ius auctoritatemque Ecclesiæ, quæ penes Regium caput residet intra suas ditiones atque fines, caput eius abscinditis, summoque gubernatori iniuriam facitis, & totius corporis compagem ac membra turbatis. Atque ut hoc sic finiamus, petimus ab eo, ut ita existimet, nos eam opinionē de Apostolo nostro imbibisse *Gregorio*, ut haud aliud Papæ & Cardinalibus suggeri salubrius nunc optemus, quam *S. Gregorius Sabinianum* quondam hortatus est Imperatoris Præfectum, ut Imperatori suggereret, totiq; Ecclesiæ, quæ tum fuit. Verba eius hæc sunt: *Vnum est quod breuiter suggeras Serenissimis Dominis vestris, quia si ego seruus eorum in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atq; in summa cōfusione esset diuisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido.*

*Grego. lib. 7.
Epist. 1.*

*Responsio ad
auctoritatē
S. Leonis.
Leo in die as-
sumpt. ad Pon-
tif. Ser. 3.
Idem Epist.
39. ad Episc.
Viennens.
Idem ibidem
cap. 2.*

Atque ita cum *Gregorio* eis responderim, venio ad alium Pontificem quendam, Apostolum item eius, Sanctum *Leonem*. Ac quo magis intel- ligat, me non more sophistarum contentionis causa, sed studio duntaxat inuestiganda veritatis, de prioribus citationibus eius litteram ei inten- disse; fatebor ei hæc testimonia, quæ ex *Leone* desumpsit, cuncta verissime recitata esse, ac nec in verbis vique de flexu, nec à sensu authoris scopo- que aberratum. Sed tamen concedat mihi o-

portet,

portet, ut hoc vnum addam (vere, an secus, conscientiam eius imploro arbitrum) quod *Cicero* olim de *Hortensio* dixit eloquentiā immodice laudante, *Eum Eloquentiam laudibus usque in cælum vehere voluisse, ut cum illa subuolante, pariter ipse subuolaret.* Id in *Leonem* iure quadrare, qui laudibus usque ad astra Sanctum *Petrum* extulit, ut cum eo ascendente, ipse pariter *Petri* hæres ascenderet. Fuit enim Sanctus *Leo* orator egregius, & eloquentiæ suæ viribus *Romam* bis seruauerat, semel ab *Athila*, iterum à *Genferici* incendiis.

Cicero in Horten.

Sic enim se indigitat Ser. 1. in die Assump.

Ex Breuiario Romano.

Asper sit ex his eloquentiæ suæ flosculis nonnullos etiam Sancto *Petro*, de quo alicubi ait ad hunc modum: *a Petrum assumpsit Dominus in consortium a Epist. 89. indiuidue Vnitatis.* Quæ verba cum tam finitima sint ei sententiæ, quā Cardinalis ipse citauit, quod *exorsit mysterii diuini quisquis ausus est a Petri soliditate recedere;* nescio quid ille passus sit recitans, sed mihi certe formidini non paræ fuissent, quominus ea, quæ proxime præcedunt verba, tãquam Ecclesiæ eiusque Capiti honorifica recenserem, cum quæ immediate post insequuntur tam manifeste derogent Maiestati Diuinæ. Ac rursus: *b Scripta humilitatis nostra (inquit) autoritate & merito Domini mei beatissimi Petri Apostoli roborata sunt.* Rursus, *c Obtestamur, ut ea, quæ a nobis Deo inspirante, & Beatissimo Petro Apostolo decreta sunt, seruetis.* Porro, *d Si quid a nobis recte agitur recte q. discernitur. si quid quotidianis supplicationib. a misericordia Dei obtinetur, illius est operum atq. meritum, cuius in Sede sua vivit potestas, excellit*

a Epist. 89.

b Epist. 52.

c Epist. 89.

d Serm. 2. in die anniuers. Assump. sua.

p Serm. 3. in
die anniuers.
Assump. sue.

f Epist. 24.

g Epist. 4.

h Cöcil. Cal-
cedon. Act.
16. can. 28.

i Epist. 9. ad
Theodos.

k Epist. 16.
ad Flavia-
num.

l Epist. 17. ad
Theodosium.

authoritas. Et, e Petrus Apostolus ab ipso omnium
Charismatum fonte, tam copiosis est irrigationibus
inundatus, ut cum multa solus acceperit, nihil in-
quenquam sine illius participatione transierit. Deni-
que adeo studiosus, ne dicam ambitiosus. fuit, in
extollendo amplificandoque f Sancto Petro, ut
sua mandata Sancti Petri essent mandata, & g quic-
quid ipso præsente gerebatur, Petro præsente gere-
retur. Neque vero incassum ei cecidit hæc omnis
eloquentia, qua vsus est, Contendebat enim id
temporis cum eo de Primatu Patriarcha Con-
stantinopolitanus; Et in h Concilio Calcedonensi,
Episcopi sexcenti, & quod excedit, æqualem au-
thoritatem illius sedis Patriarchæ adscripserunt;
nec priuilegium Romana sedis supra Constantino-
politanam ullomodo passi sunt, sed contra eum
decretis suis suffragiisque pugnarunt. Et tamen
qui tantum Petro detulit, nihil Cesari ademit, sed
& honoris vocabula, & authoritatis priuilegia ei
cuncta attribuit, potestatemque eius agnouit
Concilii conuocandi arbitratu suo: ut hæc pauca
è multis, quæ subiiciam, loca manifesto arguunt
atque euincunt, i Si pietas vestra suggestioni ac
supplicationi nostræ dignetur annuere, ut intra Ita-
liam habere iubeatis Episcopale Concilium. Itemque
scribens ad Episcopum Constantinopolitanum, sic
habet; k Quia clementissimus Imperator, pro Ec-
clesia pace sollicitus, Synodū voluit congregari, quam-
uis appareat rem, de qua agitur, nequaquam Synodi
indigere tractatu. Rursus; l Quamuis ad diem Con-
ciliū Episcopalis, quem pietas vestra constituit, occur-
rere

vere me nulla ratio permittat. Adeo scilicet hinc planum esse potest, quod, qui *Petro* tam prolixè omnia tribuit, *Casari* tamen nihil invidit, neque iuris, neque praerogativæ suæ. Sed tamen Cardinalis partum candide agit in eo, quod dum hæc omnia profert testimonia atque exempla, eaque satis perperam flexa & detorta, tamen testes haud alios in medium producit, quam Pontifices ipsos, de quorum causa agitur, quasi Papali suffragio Papalis auctoritas satis valide confirmaretur.

De vno vero verbo, quod ab eo ponitur in media quasi turba exemplorum, non sane possum quin eum vehementer collaudem. Id autem vnum, hoc est : Quod omne genus supplicii, ipsamque adeo mortem martyres tolerare oporteat potius, quam vnam syllabam divinæ legis corrumpi sinant. Ad quam amissim, si ipse se exigeret, & reliqui eiusdem fidei cum illo professores se componerent, nec Eucharistia iam ministraretur sub vna specie contra evidentissimam Christi institutionem, contra praxin Apostolorum, institutumque totius primitivæ Ecclesiæ per nō pauca sæcula; Nec verò Missæ privatæ successissent in locum Cœnæ Dominicæ, nec verba Canonis Missæ verbis opponerentur Sanctorum *Luca & Pauli*; In quo habemus aduersarium nostrum confitentem reum, & omnino reconciliari ea posse negantem inter se : Denique nec tam multæ humanarum traditionum myriades in Ecclesiis eorum regnarent, quibus non solum par honos ac Divinis vocibus, verum etiam multo

Bellar. de Sacra Euchar. lib. 4. c. 14.

maior multoque illustrior haberetur. Sed hac vna in re vereor, ne nō satis assequar eius sensum. Neque enim [credo] per *diuina dogmata* sua verbum Dei cœlestis intelligit, sed tantum Canones legesque *Domini dei sui Papa*. Alioqui nec de *Primatu suo Sedis Apostolica* tantopere confligeret, cum tam caduco fundamento nitatur ex verbo Dei.

Quod autem metuit tantopere, ne aut *inopinata comprehensio*, aut *persecutionis acerbitas*, aut *senectutis imbecillitas*, aut alia quæuis huius generis difficultas, causa lapsus Archipresbytero esse poterit, dixi equidem de hoc iam dudum satis, demonstrauique id, quod res est, & quod ne *Blackuellus* quidem ipse negauerit sat scio, qui adhuc viuit, neque minis, neque precibus eum inductum, sed sponte sua atque arbitrio illud Iuramentum liberrime suscepisse.

Iam vero inter reliquos, quos citat authores, nullo modo obliuiscendum sibi esse putauit Sancti *Sanderi*, eiusque *Visibilis Monarchia*, quem ego hominē cū factis nonnullis suis leuiter paulo ante perstrinxi. Omninoq; quisquis simplice & oculo & animo eius libros euoluerit, iure existimabit bene eum de Ecclesia sua Anglo-Romana meruisse: sed tamen iidem homines non putare non poterunt prorsus eū male de Regia sua Anglicana, vniuersoq; isto regno promeritum esse. Cui meæ orationi de *Sādero* nimis profecto copiosum testimoniū ipsius libri per se ferūt. Decerpsi autem ex libris, quos dixi, paucashæc sententiolas cōsequentes, tanquā flosculos ex peramceno illo serō selectos.

*S. Sanderi
aureola qua
dam senten-
tia.*

selectos. a Elizabetha Regina officium sacerdotale a visib. Mo:
 in Anglia exercet docendi atq; Euangelizandi, non narch. lib. 6.
 minori cum authoritate, quam Christus ipse, aut cap. 4.
 Moses unquam fecerunt. b Fœmina Primatus in b De clauē
 rebus Ecclesiasticis non aliunde est, quam a Diabolo. David lib. 6.
 Porro de Regibus omnibus sic generatim pronū- cap. 1.
 ciat: Rex, qui Pontificis authoritati se subiicere recu- De visib.
 sabit, nullo modo tolerādus est; sed omnē operam sub- Monarch. lib.
 diti dare debent, ut alius in eius locū quamprimum 2. cap. 4.
 surrogetur. Et, Regem hæreticum a regno, quod in Ibidem
 Christianos obtinet, remouere oportet, Episcoposq;
 amniratione prouidere, ut alius quamprimum in e-
 ius locum succedat. Et, Merito asserimus, quoscunq; Ibidem
 Reges Christianos in iis, quæ ad fidei negotia pertinet,
 ita Episcopis & Presbyteris subesse, ut cū in religionē
 Christianam post vnā & alteram correptionē per-
 tinaciter delinquentes persenerauerint, ob eam cau-
 sam a temporali sua præfectura, quam in Christianos
 habent, per sententiam Episcoporum deponi & possint
 & debeant. Et, Episcopi præsumunt regnis tēporalibus, si Ibidem
 talia regna subiiciunt se fidei Christianæ. Et, Pote- De clauē
 stas secularis, siue regia, siue alia qualibet, ex homini- David lib. 3.
 bus est. Et, Inuētiō, quæ a sacerdote Regi confertur, cap. 2.
 declarat eundē sacerdotē minorem esse. Ibidem.
 Postremo, De clauē
 Prorsus contra Christi voluntatem est, ut Reges Pri- David lib.
 matum habeant in Ecclesia. 5. cap. 4.

Quod autem pro Coronide siue Epilogo omni-
 um exemplorum, par Anglorum Martyrum suo-
 rum sibi recensendū esse ratus est, Morū atq; Ros-
 naliū.
 fensem, qui pro vno illo grauissimo fidei dogmate, ut
 ipse quidem asserit, vitam suam amiserunt, quod

dogma de rectatione Iuramenti Primatus continetur; admonendus mihi est, non satis recte institutum eum quibusdam in rebus, iisque per magni momenti videri; quæ ad historiam attinent prædictorum ipsius Martyrum. Liquet enim, & nihil est probatu manifestius variis ex Archivis, utrosque illorum in carcerem coniectos annum plus minus integrum, priusquam alteruter ipsorum in iudicium capitis de primatu Pontificis vocaretur; Idq; partim quod tardiores essent ad successionem Regiæ prolis confirmandam, cui omnes regni Ordines iam subscripserat; partim quod eorum unus, nempe *Roffensis*, implicatus eo in negotio tenebatur, quod de a sacra virgine *Cantiana* illis temporibus forte inciderat, adeo, ut propter celatas Pseudoprophetiæ illius fraudes atq; imposturas, reus iudicatus sit reticentiæ læsæ Maiestatis.

a Cuiusmodi
Elizabetha
Barton. Vid.
Act. Parl.

Atque ut hæ præcipuæ fuere causæ, cur in carcerem dati sunt, Rege tum ne minimum quidem de Primatu suo sollicito, in quem regni Ordines tam propensos habebat, sed imprimis laborante, ut Sceptrum transmitteret ad prolem ex secundis nuptiis sibi natā; ita facile perspici potuit, post primos in animis eorum gliscētes igniculos offensionis, paulatim eos magis magisque induratos, ad contumaciam contra Regem, eiusq; Authoritatē fuisse hac ex occasione, id q; rei exitus cōprobavit. Promulgatā enim legitima Regis authoritate, in causis Ecclesiasticis interim, dū ipsi in carcere versarētur, idq; a per vniuersum quoddā Cleri decretum in Synodo, quā per legē Parlamentariā mox inde cō-

fectu-

secutam; omnino tā peruerse tamq; præfracte sese
 gesserunt in ea causa; vt sopitam irā Regiam; & tan
 quā sub fauillis delitescētē, noua hac peruicacia
 sua non parū redaccenderent atq; irritarent. Vo
 cati sunt ergo in iudicium, idq; tum de hoc *grauis
 simo fidei dogmate*, vt ille quidē appellat, super Pri
 matu Pōtificis, tum de Regiis nuptiis, & prolis ex
 inde natæ successionē. Id quod ex confessione i
 plius *Thomæ Mori* plusquam manifestū sit. Cum
 enim capitis iam dānatus esset, allocutus est in hæc
 verba, pro tribunali stans, ipsos Iudices: *Nō ignoro* *Historia ali-*
cur me morti adiudicaueritis; videlicet ob id, quod *quod Mar-*
nunquam voluerim assentire in negotio matrimonii *tyrum 20-*
Regis. Quæ ipsius confessio id arguit, planumq; fa
 cit magnum hunc martyrē non aliā causam necis
 suæ arbitratum, quam quod refractariū sese Regi
 in negotio nuptiarū & successionis præbuisset: quæ
 meo iudicio valde carnalis causa martyrii fuit. *17ri sæculi*
Anno 1550.

Quod autem attinet ad *Roffensem*; *Mori* scilicet
 in martyrio collegam, qui Iuramentum Pri
 matus modificatum & temperatum non renui
 set suscipere; is, vt nec solum, nec præcipue carceri
 mandatus est, propter causam Primatus; sic & in
 martyrio claudicās, & valde sane solitarius ac de
 sertus à suis, *pro grauissimo illo fidei doctrinæque*
Capite mortem oppetiit. Tota siquidem *Anglica*
na tunc Ecclesia, vno, vt sic dicam, impetu & tor
 rēte diuersam ipsi perrexit viam, diuersumq; sen
 sit de illa causa; in quibus erant non pauci & iudi
 ei maturioris, & eruditionis longe vberioris, quā
Roffensis. Itaq; merito hacin causa mutuabimur à

Cardinali pro nostro præsidio, id quo ille se tueri solet, vt cum inter alias Ecclesię notas quas cõmemorat, Vniuersalitatem ponit. Habemus enim hoc loco vniuersalẽ atq; Catholicum Ecclesię *Anglicane* consensum nobis propitium atq; fauentem, vt apparet ex eo libro, quem tota edidit Connociatio *Anglicana*; *Institutionemq;* inscripsit *Hominis Christiani*: vt omittã viros doctos p̃uarim non paucos, qui idem argumentũ eruditissime dissuere, *Stephanũ Gardinerum* in libro suo *De vera Obedientia*, cui libro adjuncta est *Boneri Episcopi Prefatio* quardã, itemq; commentarium *De summo & absoluto Regis imperio* publicatũ per D. *Beckinshaw*, nec non alterũ *De vera differentia Regiæ potestatis & Ecclesiasticæ*, Concione *Tonstalli*, itẽque *Longlandi* Episcoporum. Epistolam etiã *Tonstalli* ad Cardinalem *Polum*, aliaq; non pauca, & vernacule scripta, & Latine. Quod nisi asper & impatientes præsentium animus in *Roffensi*, pastus fuisset ambiciosa expectatione Cardinalitij galeri, qui quidem *Caleum* appulisse dicitur; quo tempore illi caput ceruicibus abscissum est, antequã petasum impleret: inducor equidem coniecturis haud leuibus, vt credam, non nimis illum constantem futurum fuisse martyrem, nec adeo facile oppetiturum pro illo vno grauissimo fidei Dogmate.

Omninoq; hos duos Duces & Antesignanos ad martyrium, per paucos è popularib; reperti sunt, qui sequeretur. Neq; enim insigniorem virũ legimus quempiã, sed & de obscuris haud adeo multos, qui sanguine suo graue illud fidei Dogma hic
in

in *Anglia* nostra obliſnarunt. Ita, ſi ex vna parte, vera cauſa pœnarũ, quas pertulere, conſideretur, (de qua dixi ſatis antea) ex altera teſtium paucitas, qui *Dogma hoc tam grane*, vt Cardinali noſtro videtur, eorum exẽplum inſecuti ſanguine ſuo obliſnarunt, haud ita magna gloria ad gentem noſtram *Anglicanam* redundare omnino poterit, ſolis hiſce duobus *Enoch & Elia* contra Antichriſtianam noſtrã doctrinam animoſe teſtificantib.

Deniq; illud compertum & exploratum mihi quidem eſt, ex verbo Dei [quod verbum certa ſic oportet & indubitata amuſſis omnia explorandi, *graviora præſertim fidei dogmata*] ex verbo in quã Dei, & defendi melius poſſe, & deſenſum ſemper iri, Regum Primatum munus eſſe eorum propriũ & alligationem, vt ſic dicam, à Deo factam intra fines ſuos atq; ditiones, quam ille ſuam defendet Regum Regiũq; iuris attenuatorem cum verbis concumeliæ opprobriũq; plenis, quæ in ipſos eructat, ſemper quidẽ ſatis licenter, ſed nominatim & in voluminibus illis antiquioribus atq; maiori- bus, & in nuper editis ſuis contra *Veneios* moni- mentis. Sub veteri Teſtamento Reges proprie e- rant gubernatores Eccleſiæ intra fines ſuos, cor- ruptelas & purgare, abuſus ſuſtulere, ranciam ad conſtitutum quieris locũ perduxere, & Arcæ de- portatæ ipſi præſultare, Tẽplum edificare, ædificatum ſuſdedicare, & ſuis corporibus opus conſecrationis præſentes cohoneſtare, librum legis de nouo repertum populo recitari & fecere, fœdus inter Deum populumq; & redintegrare,

Primatum Regum ſuorum littera ab uno deſtantur.

2. Chro. 19.

4. 2. Sam. 6.

6. 1. Chro.

13. 12. 2. Sam. 8.

14. 1. Chro. 28.

6. 2. Chron. 6.

2. Reg. 22.

1. 1. Neh. 9.

38. 2. Regum 8. 4.

k 1. Reg. 15.

12. 2. Re-

gum 13. 4

12. Chro.

17. 8.

1. Reg. 2.

27.

2. Sam. 7.

14.

o Psal. 82. 6.

Exod. 22.

8.

p 1. Chro.

14. 8.

q 2. Sam. 3.

10.

r 2. Chro. 6.

15.

s 2. Sam. 14.

20.

t 1. Sam. 13.

14.

u 2. Sam. 21.

17.

x Isa. 49. 23.

y Ad Rom.

13. 1.

z 1. ad Ti-

mot. 2. 2.

a Ad Rom.

13. 4.

b 1. Pet. 2.

13.

c Ad Ro. 13.

7.

d Matth. 22.

21.

e Io. 18. 36.

f Luc. 22. 14.

serpentem aeneum i confregere, quauis & diserto
 Dei mandato erectum, & Christum Dominum
 suo modo figurantem, idola omnia deosq; falsos
 & exterminauere, reformationes publicas / insti-
 tuere, conuocatis eo fine & congregatis mixtim
 cum sacerdote laicis, Pontificem summum m ex au-
 ctorauere, aliumq; in eius locum subrogauere. In
 summa, cuncta moderati sunt, quæ ad Ecclesiasti-
 cum regimen quoquo modo pertinere. Nec ve-
 ro tituli & nota, quib. insigniuntur honoratiq; ab
 his eorum actionibus discordant. Vocatur enim
 n filii Altissimi, imo vero a Diu, & p uncti Domini,
 in Dei solio q sedentes, r famuli Dei, imo s a Angeli
 Dei, facti iuxta t cor Dei, u Lumina Israelis, x Nu-
 tritici Ecclesia, cum in numeris ex eodẽ genere titu-
 lisatq; insignibus honorarijs, quibus & vetus vbi-
 que scatet Testamentum, & aduersarius ignora-
 tionem nullam potest obtendere.

Quid in nouo Testamẽto? Omnis anima iis sub-
 iici iubetur idq; propter y conscientia. Orandũ qui-
 dem e pro z omnibus, sed precipue pro regibus & in
 auctoritate constitutis, vt sub iis piam & paccatam
 honestamq; vita degamus, a Magistratus Dei admi-
 nister est ad ulciscendos facinorosos, innocentes autẽ
 atq; probos remunerandos. Omnibus quidẽ obtempe-
 randũ est superioribus potestatibus, sed h potissimum
 Principibus, & in eminentia collocatis. Reddere uni-
 cuiq; quod suum est, c Timorem, cui timor, amorẽ,
 cui amor, iure debetur. Date d Casari quæ Casaris
 sunt, Deo quæ Dei sunt, e Regnũ meum non est huius
 mundi, f Quis me constituit Iudicem super vos?

g Reges

Reges gentium dominātur eorum, vos autē non sic. *Luc. 22. 25.*
 Vtrū autem hæ sententiæ, hī tituli, hæ prærogati-
 uæ, cum aliis infinitis eiusdē notæ, tum veteri, tum
 nouo Testamento cōprehensis, satis magno argu-
 mento sint Regib. Christianis, cur Ecclesiā intra
 fines suos, non minus quam reliquum populū gu-
 bernent, vt qui custodes sunt vtriusq; tabulæ, non
 quidem nouos articulos fidei condendo [id enim
 Papæ inuoluitur, vt diximus,] sed efficiēdo, vt Dei
 verbo publice obtēperetur, Religionē repurgan-
 do iuxta Diuinā voluntatē in sacris literis patefa-
 ctam, & temporalē gladium in beneficiū spiritua-
 lis potestatis distringendo, abolēdo corruptelas,
 Ecclesiasticā authoritatē sanciendo, quæstiones
 friuolas, & schismatū licentiam vel cōponendo,
 vel coercendo, exscindendoq; id, quod *Constanti-*
nus factitauit, deniq; *Decorū* quoddā tuendo, &
 leges ac iura præscribendo de *Adiaphoris* rebus o-
 mnib. Ordinis gratia, ad quem solum scopū colli-
 mat hoc Iuramētum Primatus, vtrum inquā hoc
 Officiū munusq; Regium cum authoritate con-
 sentiat quā Diuinū verbum ijs attribuit, an secus?
 quibus & quous iudex cādidusq; decernito. Illud au-
 tem nō video, quomodo vnquam effici possit, vt
 quæ Deus manifesto contulit Officia, Titulos, o-
 mnique generis prærogatiuas in Principes, cum
Bellarminiana honorifica de ijs pronuntiatione
 reconcilientur: Vt cum ita ponit, *a Reges potius ser-*
uos esse quā Dominos: b Quod non solū subiecti sint
Pontificibus, sed & Episcopis, sed & Presbyteris, atq;
adeo etiā Diaconis. c Quod Imperatorē non grauius

a De laici,
cap. 7.

b De Pontif.
lib. 1. cap. 7.
c Ibidem.

Ibid. & de *bibere oporteat non solū post Episcopum, sed etiā post*
Clericum. cap. 28. *Presbyterum. d. Quod Regū auctoritas atq; functio*
e De Pontif. no, sed duntaxat ex iure gentium. e. Quod Pontifices
lib. 3. cap. 16. *multos quidem Imperatores deposuerint, nemo autē*
Imperator aliquādo Pontificē: Imo vero quod Epi-
f De laiciu *scopis, qui incipia sunt Papæ, deponere liceat Prin-*
cap. 18. *cipes, & eorum Leges rescindere. f. Quod Ecclesiasti-*
g De Pont. *ci homines tam longe supra Principes sint, quam ani-*
lib. 5. cap. 26. *ma supra corpus. g. Quod Reges deponi possunt per*
h De Pontif. *subditos suos ob multas causas, h. sed Pontifices nullo*
lib. 2. cap. 20. *modo deponi posse: nemini enim mortaliū permissum*
i De Pontif. *esse de iis iudicare. i. Quod obedientia Papa debeat*
lib. 4. cap. 15. *propter conscientiam. k. Obedientia autem Regi non*
k De clerico *alio respectu debeat, quam propter ordinem politi-*
cap. 28. *cum. l. Quod ipsi illi homines Ecclesiastici, qui & nati*
l Ibidem. *sunt & agunt in Regnis Principum, non tamen sunt*
m Ibidem. *eorum subditi, nec ab iis iudicari possint, ipsis autem*
fas sit principes suos iudicare. Deniq; m quod obedien-
tia, quā Clerici tribuūt Regibus, etiā in minimis mo-
roq; civilibus negotiis, non sit a necessaria aliqua sub-
telitione, sed tamen ex discretione, & propter observa-
tionē boni ordinis atq; moris. Has ego Cōtradictio-
nes, & immane quātum discrimen, inter librū Dei
& Bellarmianos codices contuli inuicē, & oppo-
sui, ut contrarijs iuxta se positis, veritas magis elu-
cescere possit. Porro illud fidens animi affirmave-
rim, quod quicumq; candidē & absq; partium stu-
dio iteconciliabiles hasce contradictiones, quas
modo posui, expendere voluerit, fatebitur haud
grauate, non magis Deū & Belial, lucem & tene-
bras,

bras, cœlum denique & inferos inuicem distare, quam *Belisarianum* iudicium de Maiestate Regum, à Diuino de iisdem iudicio dissidet.

Ad conclusionē verò totius Epistolæ, quæ nervosis & fortibus tantum exhortationibus affluit & abundat ad Archipresbyterum obfirmandum in proposito patientiæ, constantiæ, ac deniq; martyrij, si opus fuerit, nihil habeo quod respondeā, nisi duntaxat, vt de plorem tam multas sententias tamque bonas, è sacra Scripturæ thesauro de promptas, nec male profecto cōsutas inuicem atq; contextas, ad tam vitiosam causam tamque fallam accommodari. Sed nulla palliatio mortifero vulnere curando satis est, nec vnquam res mala splendido cōmendatur lenocinio verborum. Vnde fit, vt iure optimo in eum retorquere possim id, quod de Stratagemate Satanæ nobis occinit, siquidem aut nullū Satanæ stratagema est, aut hoc primum, quum tam sancta cohortatio ad tam improbū negotium adhibetur. Tantūmodo id optatim, vt *Decorū* quod dicitur, paulo melius cōsefuasset, quod nunc quidem violat, dum tam sanctis sententiis è Scriptura atq; adeo ex media ipsa pietate petitis, voces nonnullas satis profanas admiscet suas, cuiusmodi illa est de Pōrifice Maximo. Nec enim in tota Scriptura, ac præsertim in nouo Testamēto, legere memini de Pontifice Max. Sed quoniā ei vñum est hoc quoque titulo Papam ornare, fatendum ei erit, quod in hac cognominatione *Numa Pompilio*, non Sancto *Petro*, succedit, cui Pontificalis præfectura nunquam in mentem venit, nec vigili neque vero somnianti.

De *Capite* autē *fidei*, de quo memini etiā supra
Apostoli factio nunquā illius nominis honorem
cuiquam nisi Christo tribuerunt. Prestabat igitur
omnino ne usurpassē quidem eos titulos, qui par-
tim in eo sensu, quo ab illo accipiuntur, nunquam
nisi Christo delati sunt, quam in tam sanctā tam-
que grauem commentationem illos includere.

Sed ut huic tandem negotio finis imponatur, æ-
quum & candidum quemq; lectorem rogatum
vehementer volo, ut de duobus breuibus Ponti-
ficiis, & de hac Cardinalis Epistola, non ex splen-
dore verborum, sed ex rei pondere naturaq; diu-
dicet: nec adeo quid vehementer obijcitur, quā-
quid solide ac iudiciosè probatur, æstimare velit.
Bonos autem subditos huius regni omnes hortari
non dubitem, ut permaneant cordibus in veritate
fundatis, nec transmarinis his illecebris, à natua
pietate sua se deflecti sinant. Omnes deniq; tam
subditos, quam peregrinos, qui in hanc nostram
Apologiam forte inciderint, ut prudenter, & alie-
ni à studio partium, de veritate sententiam ferant,
prout illa hic à nobis candide descripta est, ad di-
scutiendas illas tenebras mendaciorum, ac calu-
mniarum, quæ in Regē nostrum Serenissimum
cōtra ius fasque collatæ indignissime fuerant. At-
que ut hūc solum finem nobis propositum fuisse
sciat benignus lector, ista tum scribentibus, tum
publicantibus, iterum atque iterum cum ex ani-
mo rogo.

F I N I S.

